bilimname

Araştırma Makalesi
10.28949/bilimname.1941518

Künye:
Sayı: 56
Yıl: 2026
Sayfa: 1-28

Dindarlık ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Psikolojik Kırılganlığın Aracı Rolü

Murat DOĞAN[a*]
Faruk KARACA[b]

[a] Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, mrdogan@hotmail.com.tr
[b] Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, faruk.karaca@erdogan.edu.tr

[*] Sorumlu Yazar

Geliş Tarihi: 01.05.2026
Kabul Tarihi: 01.09.2026
Yayın Tarihi: 31.10.2026

Atıf:
DOĞAN, M. & KARACA, F. (2026). Dindarlık ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Psikolojik Kırılganlığın Aracı Rolü. *bilimname*, 56, 1-28. https://doi.org/*10.28949/bilimname.1941518*

Öz

Evlilik, kadın ve erkeğin yaşam boyu birlikteliğini temel alan ve eşler arasında fiziksel, bilişsel ve duygusal bağların geliştiği önemli bir toplumsal kurumdur. Çiftler arasındaki uyum, evliliğin sağlıklı ve sürdürülebilir biçimde devam etmesinde belirleyici bir role sahiptir. Literatürde dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin yönü ve gücü ile bu ilişkinin hangi psikolojik mekanizmalar üzerinden ortaya çıktığı tartışmalıdır. Bu doğrultuda araştırmada dindarlık, psikolojik kırılganlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler ele alınmış ve psikolojik kırılganlığın bu ilişkideki aracılık rolü incelenmiştir. Nicel araştırma yöntemine dayalı bu çalışmada, ilişkisel tarama modeli benimsenmiş ve veriler kesitsel desen kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan, 245'i erkek ve 225'i kadın olmak üzere toplam 470 evli birey oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Çiftler Uyum Ölçeği, Psikolojik Kırılganlık Ölçeği ve Kısa Dindarlık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 26.0 programı ve PROCESS Makro (Model 4) kullanılmış, aracılık analizi bootstrap yöntemiyle test edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, dindarlık ile evlilik uyumu arasında olumlu, dindarlık ile psikolojik kırılganlık arasında olumsuz ve psikolojik kırılganlık ile evlilik uyumu arasında olumsuz ilişkiler gözlenmiştir. Aracılık analizi sonuçları, psikolojik kırılganlığın dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı kısmi aracılık rolü oynadığını göstermiştir. Bulgular, dindarlık ve psikolojik kırılganlığın evlilik uyumuyla ilişkili değişkenler olarak ele alınabileceğine ve gelecekte yapılacak araştırmalarda bu değişkenler arasındaki ilişkilerin farklı örneklemler ve araştırma desenleriyle incelenmesinin yararlı olabileceğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Dindarlık, Psikolojik Kırılganlık, Evlilik Uyumu, Aracılık Etkisi.

The Mediating Role of Psychological Vulnerability in the Relationship Between Religiosity and Marital Adjustment

Abstract

Marriage is an important social institution based on the lifelong union of a woman and a man, in which physical, cognitive, and emotional bonds develop between spouses. Marital adjustment plays a decisive role in maintaining a healthy and sustainable marriage. The direction and strength of the relationship between religiosity and marital adjustment, and through which psychological mechanisms this relationship occurs, are controversial in the literature. Accordingly, this study examined the relationships among religiosity, psychological vulnerability, and marital adjustment, and investigated the mediating role of psychological vulnerability in this relationship. Based on a quantitative research design, the study adopted a relational screening model and data were collected using a cross-sectional design. The study group consisted of 470 married individuals, including 245 men and 225 women, residing in the Eastern and Southeastern Anatolia regions. The data collection instruments included the Dyadic Adjustment Scale, the Psychological Vulnerability Scale, and the Short Religiosity Scale. Data were

OPEN ACCESS

CC BY NC ND

analyzed using SPSS 26.0 and PROCESS Macro (Model 4). The examination of relationships between the variables revealed a positive association between religiosity and marital adjustment, a negative association between religiosity and psychological vulnerability, and a negative association between psychological vulnerability and marital adjustment. Mediation analysis results indicated that psychological vulnerability plays a significant mediating role in the relationship between religiosity and marital adjustment. The findings point to the possibility that religiosity and psychological vulnerability may be considered as variables related to marital adjustment, and that it may be beneficial for future research to examine the relationships among these variables using different samples and research designs.

[The English Extended Abstract is available at the end of the article.]

Keywords: Psychology of Religion, Religiosity, Psychological Vulnerability, Marital Adjustment, Mediating Effect.

❋ ❋ ❋

Giriş

Evlilik, bir kadın ve erkeğin ömür boyu sürecek birlikteliğini simgeleyen önemli bir toplumsal kurumdur. İki farklı bireyin bir araya gelmesiyle başlayan bu süreç, eşler arasında fiziksel, bilişsel ve duygusal bağların gelişmesiyle devam etmektedir. Bu bağlamda, çiftler arasındaki uyum, evliliğin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Evlilik, bireylerin yaşamındaki en önemli deneyimlerden biri olup, hem bireysel iyi oluş hem de toplumsal huzur açısından büyük önem taşımaktadır (Demirci, 2019, s. 157). Ancak son dönemde Türkiye'deki demografik veriler, aile kurumunun yapısında bazı değişimlerin yaşandığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızı, 2001 yılında binde 8,35 iken, 2014 yılında 7,77'ye, 2025 yılında binde 6,43'e gerilemiştir. Buna karşılık, bin nüfus başına düşen boşanma sayısını ifade eden kaba boşanma hızı, 2001 yılında binde 1,41 iken, 2014 yılında 1,70'e 2025 yılında binde 2,26'ya yükselmiştir (TÜİK, 2026). Bu veriler, evlenme oranlarının kademeli olarak düştüğünü ve boşanma oranlarının istikrarlı bir artış eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu durum evlilik uyumuna etki eden psikolojik ve sosyal faktörlerin incelenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Literatürde evlilik uyumu üzerine yapılan çalışmalar önemli bir birikim oluşturmuş olsa da konunun dindarlık bağlamında ele alındığı araştırmalar görece sınırlıdır. Dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmaların bulguları genel olarak farklılık göstermektedir. Bazı araştırmalarda, dindarlık ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu bildirilirken (Ataşalan Arslan, 2019; Kuşcu, 2019), Geçioğlu'nun (2018) çalışmasında bu ilişkinin düşük düzeyde olduğu, ancak istatistiksel olarak anlamlılığını koruduğu görülmektedir. Ayrıca manevi iyi oluş ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin ele alındığı bir araştırmada, manevi iyi oluş düzeyleri yüksek olan kadınların evlilik uyumlarının da daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Korkmaz & Karaşahin, 2023).

Konuyla ilgili çalışmalar, dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin sadece doğrudan değil, çeşitli psikososyal mekanizmalar aracılığıyla dolaylı olarak da gerçekleşebildiğini göstermektedir. Bu kapsamda, çatışma çözme stilleri, problem çözme becerileri ve bağlanma biçimleri gibi değişkenlerin söz konusu ilişkide aracı rol üstlenebildiği görülmektedir. Örneğin, bazı çalışmalarda problem çözme becerisinin anlamlı bir aracı rol oynamadığı belirtilirken (Hünler, 2002), bazı araştırmalarda çatışma çözme stillerinin bu ilişkide kısmi aracılık etkisi gösterdiği ifade edilmektedir (Derin & Kindap Tepe, 2025). Ayrıca eşlerin dindarlık düzeylerinin birbirine benzer olması, hem evlilik uyumunu hem de problem çözme süreçlerini destekleyen önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Ürkmez, 2005). Öte yandan, evlilik uyumu ile dini başa çıkma arasındaki ilişkinin dini başa çıkmanın niteliğine göre farklılaştığı görülmektedir. Nitekim Karayel (2023) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, pozitif dini başa çıkma ile evlilik uyumu arasında pozitif, negatif dini başa çıkma ile evlilik uyumu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir

CC: BY-ND-NC

Dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin, ortak değerler oluşturma, aile bütünlüğünü güçlendirme ve karar alma süreçlerini yönlendirme gibi işlevler üzerinden de ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Dindarlığın affediciliği teşvik ederek çift uyumunu artırdığı ve aile içi bütünlüğü desteklediği de vurgulanmaktadır (İlerisoy, 2022). Benzer şekilde dini bilgi, ibadet ve dini pratiklerin evlilikte mutluluğu artırıcı ve sorunları azaltıcı bir rol oynayabildiğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Z. S. Yılmaz, 2018). Ayrıca manevi yönelim ile evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki bulunurken, Tanrı'ya güvenli bağlanmanın uyumu artırdığı, kaygılı bağlanmanın ise azalttığı ifade edilmektedir (Sarı Beyatlı, 2024).

Literatürde dindarlık ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki saptayamayan araştırmalar da bulunmaktadır (Karayel, 2023; Şirin, 2018; Uluyol, 2014). Bu durum, söz konusu ilişkinin bağlama, örneklem özelliklerine ve kullanılan ölçüm araçlarına bağlı olarak farklılaşabileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla dindarlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin, tek boyutlu bir yapıdan ziyade, çok boyutlu ve karmaşık bir süreç olarak ele alınmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan araştırmalar bütüncül olarak değerlendirildiğinde; dindarlığın evlilik uyumu arasındaki ilişkinin hem doğrudan hem de dolaylı yollarla şekillendiği; ancak bu ilişkinin gücünün ve yönünün çeşitli bireysel ve ilişkisel değişkenlere bağlı olarak farklılaştığı ortaya çıkmakta ve bu durum dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin çeşitli aracı mekanizmalar çerçevesinde yeniden ele alınmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Bireyin çevresindeki insanlarla kurdukları ilişkiler sonucu onlardan gelen tepkilere yüklenen anlam ve algılar sonucu ortaya çıkan duygu, düşünce ve davranışlar olarak tanımlanan (Ekşi vd., 2019, s. 185) psikolojik kırılganlık, evli olmayan bireylerde olduğu gibi evli bireylerin iyi oluşu ve evlilik ilişkileri açısından dikkate alınması gereken bir bireysel özellik olarak değerlendirilmektedir (Hatun, 2024, s. 282). Bu durum bireyin psikolojik sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratarak evlilik uyumunu da olumsuz etkileyebilecek kritik bir değişken özelliği taşımaktadır. Nitekim psikolojik kırılganlığı yüksek bireylerin evlilikteki stresörlerle başa çıkmada zorlanabileceği ve bu durumun zamanla evlilik uyumunu olumsuz etkileyebileceği öngörülmektedir. Ancak literatüre bakıldığında, evlilik uyumu ile psikolojik kırılganlık arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu durum, dindarlık ve evlilik uyumu gibi alan yazında önemli bir yer tutan çalışma alanlarına psikolojik kırılganlık perspektifinden bakılmasının önemini artırırken; mevcut araştırmanın literatürdeki bu boşluğu doldurmaya katkı sunma vaadi taşıması özgün değer açısından önem arz etmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, dindarlık, psikolojik kırılganlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri incelemek ve dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide psikolojik kırılganlığın aracılık rolünü ortaya koymaktır.

A. Kavramsal Çerçeve

1. Evlilik Uyumu

İnsanlık tarihi kadar eski bir kurum olan evlilik, toplumdaki siyasi, sosyal, ekonomik ve teknolojik süreçlerin etkisiyle bazı biçimsel farklılıklara uğramış olsa da varlığını bir şekilde devam ettirmektedir. Toplumların geleceğini şekillendirmede önemli bir fonksiyonu olan evlilik, bir erkek ve bir kadın tarafından meydana getirilen biyolojik, psikolojik, sosyo-ekonomik ve aşkınlık gibi temelleri olan kendine özgü bir birliktelik olarak tanımlanabilir (Cüceloğlu, 2021, ss. 17, 24). Evliliği bir kuruma benzeten Özgüven, onu "bir kadın ve bir erkeği karı koca olarak birleştiren, doğacak çocuklara belirli bir statü tanıyan ve toplumsal olarak devletin denetimi, hakları ve yetkileriyle şekillenen yasal bir ilişki biçimi" şeklinde tanımlamaktadır (Özgüven, 2000, s. 19). Sözlükte ise evlilik, "hukuken tanınan ve/veya toplum tarafından onaylanan, taraflara çeşitli haklar ve sorumluluklar sağlayan ve genellikle cinsel ilişkiyi de kapsayan iki veya daha fazla insan arasındaki bir ilişki" olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2005, s. 281). Uyumlu evlilikler, çiftlerin sık sık etkileşimde bulunduğu, önemli konularda

anlaşmaya vardığı, açık iletişim kurduğu ve anlaşmazlıkları karşılıklı tatmin edici bir şekilde çözdüğü ilişkiler olarak tanımlanabilir (Sabatelli, 1988, s. 894). Evlilik uyumu, eşler arasındaki ilişki dinamiği ve etkileşiminin bir özelliği olarak kabul edildiğinden bu kavram, çiftler arasındaki ilişkinin doğasına dair bilgi sunmaktadır (Ünal & Akgün, 2022, s. 324). Eşlerin, evliliğin temel meseleleri olan mali işler ve aile büyüklerinin bakımları gibi konularda anlaşmaya vardığı; çıkarlar, hedefler ve değerler açısından uyum içinde olduğu, sevgi gösterileri ve sırları paylaşmada uyum sağladığı ve evliliklerinde ya hiç ya da çok az şikâyetlerin bulunduğu evlilikler, uyumlu evlilikler olarak değerlendirilmektedir (Burgess vd., 1971, s. 321). Evlilik uyumu ile ilgili ABD ve Batıda yapılan çeşitli çalışmaları inceleyen Allendorf (2012, s. 3), evlilik uyumunun, aşk, anlayış, mutluluk, ortak aktivitelerle ilgilenme, çatışma, iletişim ve istikrar olmak üzere yedi yaygın boyutu olduğunu belirtir. Ona göre, ilk üç boyut evliliğin duygusal özünü meydana getiren içsel boyutlar, sonraki üç boyut evliliğin dışsal boyutları iken son boyut ise, evliliğin uzun ömürlülüğünü ifade eden istikrardır. Smith (1976, s. 25), evlilik uyumunun yedi boyutunu, evliliğin devamlılığı, evlilikten memnuniyet (doyum), fikir birliği, ortak ilgiler, cinsel uyumluluk, karşılıklı kişilik gelişimi ve topluma saygı olarak sıralamaktadır. Johnson ve arkadaşları ise evlilik uyumu için evlilikte mutluluk, etkileşim, anlaşmazlık, evlilik problemleri ve evlilikteki istikrarsızlık/boşanma eğilimi şeklinde beş boyutlu bir model önermiştir (Johnson vd., 1986, ss. 34-37).

Eş seçiminden başlayıp evlilik süresince devam eden bir süreç olan evlilik uyumu hem evlilik öncesi hem de evlilik yaşantısında ortaya çıkabilecek faktörlerden etkilenmektedir. Özgüven (2001, s. 84), evlilik uyumunu etkileyen faktörler arasında eşlerin aile geçmişi, tanışma süresi, cinsiyet rolleri, kültürel ve dini benzerlikler, eğitim düzeyi, evlenme yaşı ve çocukluk dönemi ilişkilerinin önemini vurgular. Başaran (2019, ss. 136-141), evlilik uyumunun yaş, evlilik süresi, çocuk durumu gibi demografik; eğitim, çalışma durumu, statü gibi sosyo-ekonomik ve eşler arası iletişim, uyum gibi etkileşimsel faktörlere bağlı olduğunu belirtir. Evlilik uyumu ile ilgili yapılan erken dönem çalışmalarında eşler arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı, evlilik süresi ve dindarlık gibi faktörlere odaklanılmışken, son dönem araştırmaları ise kişilik, inançlar, sosyo-demografik faktörler, ebeveynlik ve sağlık gibi psikolojik ve sosyal faktörlere odaklanmıştır (Kendrick & Drentea, 2016). Ayrıca, cinsel uyuşmazlıklar, zararlı alışkanlıklar, kıskançlık, duygusal patlamalar, sağlık sorunları ve evlilik dışı ilişkiler gibi olumsuz faktörler, evlilik uyumunu bozarak ilişkilere zarar verebilmektedir (Özgüven, 2000, ss. 84-90). Bireyin psikolojik sağlığı ile ilişkili olan psikolojik kırılganlık da evlilik uyumunu etkileyen faktörlerden biridir.

2. Psikolojik Kırılganlık

Kırılganlık, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, sağlık bilimleri ve çevre bilimi gibi birçok farklı alanda incelenmesine rağmen, ortak bir tanıma kavuşturulamamıştır. Anlaşılması güç ve dinamik bir kavram olan kırılganlık, sosyal bilimlerde genellikle dezavantajlı durumdaki bireyler ve gruplar için kullanılmaktadır (Acar Göktepe, 2022, s. 298; Surjan vd., 2016). Kolay bir şekilde yaralanabilme, zarar görebilme ve zedelenebilir olma durumunu ifade eden kırılganlık (Budak, 2005, s. 443), bireyde stres ve kaygıya yol açan ve bireyin fizyolojik, psikolojik ve sosyal işlevlerini olumsuz yönde etkileyen deneyimler olarak tanımlanmaktadır (De Santis, 2008, s. 275).

Literatürde kırılganlığın fiziksel, sosyal, bilişsel ve psikolojik olmak üzere çok boyutlu olarak ele alındığı görülmektedir (Alloy & Abramson, 2005; Satıcı vd., 2013; Sinclair & Wallston, 1999; Ülker & Avşaroğlu, 2021; Williams & Le Menestrel, 2013). Fiziksel kırılganlık, bağımsızlık kaybı, düşme, hastaneye yatış, bakımevine yerleştirilme ve ölüm gibi olumsuz sağlık sonuçlarına karşı artan ve risk taşıyan stresli olaylara karşı vücudun fizyolojik kaynaklarının ve direncinin azaldığı bir klinik sendrom olarak tanımlanmaktadır (Vejux vd., 2021, s. 127). Saflık veya saflık eğilimi olarak değerlendirilen sosyal kırılganlık (Sarıçam, 2015, s. 190), sosyo-psikolojik bakış açısıyla bireyin çevresindeki kişilere

CC: BY-ND-NC

ve durumlara kolay bir şekilde inanabilmesi, kandırılabilmesi ve sömürülebilmesiyle ilgili bir kavramdır (Ekşi vd., 2019, s. 184). Bilişsel kırılganlık, "bireyi depresyon ve anksiyete gibi duygusal bozukluklara karşı savunmasız hale getirdiği düşünülen bir dizi inanç veya tutum" olarak tanımlanmaktadır. Bağımlılık, mükemmeliyetçilik, sosyotropi vb. gibi durumlar bu türden bir kırılganlığa örnek olarak verilebilir (VandenBos, 2015, s. 208). Bilişsel kırılganlık ile yakın ilişki içerisinde olan psikolojik kırılganlık bireyin kendilik (benlik) değerini başarıya veya dışsal onaya dayandıran bilişsel inançlar bütünü olarak tanımlanabilir (Sinclair & Wallston, 1999, s. 120). Psikolojik kırılganlık, bireyin çevresindeki insanlarla kurduğu ilişkiler sonucu onlardan gelen tepkilere yüklenen anlam ve algılar sonucu ortaya çıkan duygu, düşünce ve davranışlar olarak tanımlandığı gibi (Ekşi vd., 2019, s. 185), "bireyleri strese karşı daha duyarlı hale getiren bilişsel örüntüler, özellikle sosyal bağımlılığı, kendine yönelik mükemmeliyetçiliği, olumsuz yüklemeleri ve kendini suçlamayı yansıtan örüntüler" olarak da tanımlanmaktadır (Sinclair & Wallston, 2010, s. 141). Kırılganlığın hem kişisel faktörlerden hem de çevresel faktörlerden etkilendiği söylenebilir (Rogers, 1997). Yapılan araştırmalar, alt gelir grubundaki bireylerin, bekârların, kadınların, nevrotik kişilik özelliklerine sahip olanların, yaşlıların ve yalnız yaşayanların daha kırılgan olduğunu ve bu gruptaki bireylerin stresli veya travmatik olaylardan daha fazla etkilendiğini göstermektedir (Satıcı vd., 2016, s. 23). Ailede akıl hastalığı geçmişi, sosyal anhedoni (memnuniyetsizlik ve zevk alamama), uyumsuzluk, algısal olarak anormal bilişsel tarz ve yakın ilişki kurmada yaşanan zorluklar gibi faktörlerin psikolojik kırılganlığa neden olabileceğini belirtilmektedir (Cox, 1997, s. 10). Ayrıca genetik faktörler, gelişimsel sorunlar, psikopatoloji öyküsü, kişilik özellikleri, dezavantajlı sosyoekonomik durum, travmatik olaylar ve sosyal destek eksikliği de psikolojik kırılganlığın ortaya çıkmasına neden olabilecek faktörler olarak değerlendirilmektedir (Demirci vd., 2019, s. 5627; Mechanic & Tanner, 2007, ss. 1223-1225; Thoits, 1982, s. 341).

Duygusal olarak hassas, stresle baş etmede güçlük çeken ve ruh sağlığı sorunlarına yatkın olan psikolojik kırılgan bireylerin evlilik ilişkilerinde çeşitli sorunların ortaya çıkma riskinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bireyler evlilik ilişkisinde ortaya çıkan günlük anlaşmazlıkları daha yoğun ve kişisel bir tehdit olarak algılayabilir; bu durum ise eşler arasında iletişim sorunlarına, çatışmaların büyümesine, içe kapanma ya da aşırı tepki gibi uyumsuz davranışlara ve duygusal mesafenin artmasına neden olabilir. Dolayısıyla bu bireyler için evlilik uyumunu sürdürmek genellikle daha zor olabilir. Bu açıdan psikolojik kırılganlık, evlilik uyumunu olumsuz etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ancak, sağlıklı iletişim kurabilen ve empatik yaklaşım sergileyen bir eşin varlığı, psikolojik kırılganlık yaşayan bireyin evlilikte daha dengeli ve uyumlu bir ilişki kurmasına önemli ölçüde katkı sağlayabilir.

3. Evlilik Uyumu, Psikolojik Kırılganlık ve Dindarlık

Dini inançlar, hayatı organize eden özellikleriyle bireylerin yaşamlarını etkileyebilen önemli bir olgudur. Hayatı bir bütün olarak kapsama ve metafizik boyutları sayesinde diğer inanç sistemlerinden farklı bir etki alanına sahip olabilen dini inançlar, bireyin yaşam tarzı, kişilik özellikleri, davranışları, sosyal ilişkileri, değer yargılarının yanı sıra evlilik ve aile yaşantısını da etkileyebilmektedir (Karaca, 2010, s. 71). Hayatın pek çok farklı alanına dair bir perspektif ortaya koyarak, mensuplarına belirli bir yaşam biçimi sunan dinler (Çilingir, 2014, s. 713), tarihsel süreç boyunca evlilik kurumuna büyük bir önem vermiş, bu birlikteliğin kurulması, korunması ve güçlendirilmesi amacıyla çeşitli düzenlemeler ortaya koymuştur. İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi dinlerde evliliğe özel bir değer atfedilmesi, evlilik dışı ilişkiler ve sadakatsizlik konusunda çeşitli sınırlamalar getirilmesi dini inanç ve değerlerin evlilik ve aile yaşamını biçimlendirebileceğini göstermektedir. Bu dini öğretiler, evlilik öncesi ve evlilik dışı cinsel ilişkileri yasaklamakla birlikte, aynı zamanda bireyleri cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korumayı hedeflemiş, evlilik ve aile kurumunu güvence altına almayı amaçlamaktadır (Karaca, 2015,

ss. 125-126).

Evlilik ve aile yaşamı ile dindarlık arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalarda, ailede dini inançların ve uygulamaların, eşlerin birlikte dua etmeleri, Tanrı'dan yardım dilemeleri ve dini ibadetlere katılmalarının, evliliklerde mutluluğu ve uyumu destekleyebildiği belirtilmektedir. Ayrıca, dindar bireylerin evliliklerinin daha sağlam olduğu, daha mutlu oldukları, sadakatsiz davranışlardan kaçındıkları, anlaşmazlıkların çözümünde daha başarılı oldukları ve boşanma oranlarının daha düşük olduğu yönünde bulgular bulunmaktadır. (Cirhinlioğlu, 2010, ss. 153-158; Yapıcı, 2007, ss. 69-77). Bu açıdan değerlendirildiğinde dindarlık, evlilik uyumunu olumsuz etkileyebilecek bazı faktörler karşısında koruyucu bir tampon işlevi üstlenebilmektedir (Cirhinlioğlu, 2010, ss. 153-158).

İbadetlerini düzenli olarak yerine getiren bireylerin, genel olarak daha mutlu, daha az stresli olduklarını ve eşleriyle daha uyumlu ilişkiler sürdürdüklerini ifade eden Clark (1998, ss. 6-7), bu bireylerin evliliklerinde karşılaştıkları çatışmalarda daha hoşgörülü davrandıkları, boşanmaya daha az yöneldikleri, evliliklerinden daha fazla mutluluk duydukları ve geleneksel aile değerlerine daha çok bağlı olduklarını belirtmiştir. Ayrıca daha dindar bireylerin çocuklarına, ailesine, kadının aile içindeki rolüne daha fazla önem verdiklerini ve evlilik öncesi nikâhsız birliktelik yaşama oranlarının ise daha düşük olduğu yönünde bulgular ortaya koymuştur.

Dindarlığın birey üzerindeki etkilerinin her durumda aynı yönde gerçekleşmediği, bu etkilerin dinin nasıl tanımlandığı ve deneyimlendiğine, ruh sağlığı ve mutluluğun hangi ölçütlerle değerlendirildiğine, kişilik özelliklerine ve bireysel farklılıklara göre değişebildiği belirtilmektedir. Nitekim din ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiye yönelik yaklaşımlar da farklılık göstermektedir. Freud, Dittes ve Ellis dini, bazı durumlarda ruh sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir olgu olarak değerlendirirken; James, Jung, Allport, Maslow ve Frankl dinin bireyin psikolojik iyilik hali açısından olumlu işlevler üstlenebileceğine dikkat çekmektedir (Cirhinlioğlu, 2010, s. 87; Yapıcı, 2007, s. 47). Bu farklı yaklaşımlar, dindarlığın psikolojik sonuçlarının tek yönlü ve her birey için aynı biçimde ortaya çıkmadığını göstermektedir.

Dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin, dini yönelimin niteliğine göre farklılaşabildiği çeşitli araştırmalarda ortaya konulmuştur. Çalışmalarda, özellikle içsel dini yönelimin evlilik uyumuyla olumlu yönde ilişkili olduğu, buna karşılık dışsal dini yönelim ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı belirlenmiştir (Mirghafourvand vd., 2019, s. 965; Seddighi vd., 2014, s. 49; Yeganeh & Shaikhmahmoodi, 2013, ss. 132-133). Bu bulgular, dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin yalnızca dindarlık düzeyine değil, dini yönelimin niteliğine göre de farklılaşabileceğine işaret etmektedir.

Dindarlığın psikolojik sonuçlarının farklılaşmasında bireyin dini inançlarını ve değerlerini nasıl anlamlandırdığı ve bunları sorunlar ile baş etme süreçlerine nasıl yansıttığı önem taşımaktadır. Bu bağlamda özellikle dini başa çıkma biçimleri bu farklılaşmayı açıklamak açısından önem kazanmaktadır. Dini başa çıkma, bireyin karşılaştığı sorunlarla baş etme sürecinde dini referanslara dayanarak ortaya koyduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal çabaları ifade etmektedir. Dini inanç ve değerler, yaşanan acı ve sıkıntılara anlam kazandırarak bunların daha kabul edilebilir veya katlanılabilir hale gelmesine katkıda bulunabilir ve bu yönüyle birey açısından güven ve teselli kaynağı işlevi görebilir (Ayten, 2012, ss. 11, 15-16). Bununla birlikte dini başa çıkma yalnızca olumlu sonuçlar doğuran bir süreç değildir. Olumlu dini başa çıkmada müşfik Tanrı tasavvuru, sevgi ve güven duyguları ön plana çıkarken; olumsuz dini başa çıkmada cezalandırıcı Tanrı tasavvuru, dini hoşnutsuzluk ve Tanrı tarafından terk edilmişlik algısı gibi unsurlar öne çıkabilmektedir (Karaca, 2015, ss. 112-113). Dini başa çıkmanın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarda gerçekleşebilmesi de bireyin dini deneyiminin psikolojik sonuçlarının farklılaşabileceğine işaret etmektedir (Ayten, 2012, s. 127).

Dindarlık, stresin ortaya çıkmasını önleyerek koruyucu bir rol üstlenebildiği gibi, stres

yaşandığında bireyin bununla başa çıkmasına yardımcı olarak iyileştirici bir işlev de görebilmektedir. Dini inançlar ve uygulamalar, kişinin yaşadığı sıkıntıyı hafifletmenin yanı sıra, aşırı sevinç durumlarını da dengeleyerek ruh sağlığının korunmasına katkı sağlayabilmektedir (Karaca, 2015, s. 118). Ayrıca dinin bireye sunduğu manevi ve sosyal destek, yaşamı anlamlandırma gücü ve inancın sağladığı güven duygusu, bireyin kaygı düzeyini azaltmada da önemli bir rol oynayabilmektedir (Yapıcı, 2007, ss. 115-116).

Bu çerçevede dini inanç ve uygulamaların stres ve kaygı düzeylerini azaltıcı bir işlev üstlenebilmesi dindarlığın psikolojik kırılganlık düzeyi ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Öngördüğü ibadetler vasıtasıyla dinlerin, bireyin ruh sağlığı üzerinde iyileştirici işlevler üretmesi, stres ve gerginlik düzeyini azaltması ve psikolojik iyilik halini desteklemesi mümkündür. Aşırılıkları azaltarak daha dengeli ve sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmesine katkı sağlayabilen dinler, şefkat ve merhamet gibi duyguların gelişimini desteklerken; sosyal dayanışmayı teşvik etmekte, aidiyet duygusunu güçlendirmekte ve bireyin olumlu sosyal ilişkiler kurmasını kolaylaştırabilmektedir (Peker, 2011, ss. 119-123; S. Yılmaz & Karacoşkun, 2013, ss. 166-168). Bu nedenle çalışmada dindarlığın psikolojik kırılganlıkla negatif yönde ilişkili olabileceği öngörülmektedir.

Psikolojik kırılganlığın evlilik uyumu açısından da önemli bir değişken olması beklenmektedir. Bireyin stres, kaygı ve psikolojik güçlükler karşısındaki duyarlılığının artması, eşler arasındaki iletişim, çatışmaların yönetimi ve ilişkinin genel işleyişi üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bireyin psikolojik açıdan daha dengeli ve güçlü bir yapıya sahip olması ise evlilik içerisinde ortaya çıkabilecek stres kaynaklarıyla daha etkili biçimde baş etmesine ve eşler arasındaki ilişkinin daha sağlıklı biçimde sürdürülmesine katkı sağlayabilir. Bu nedenle psikolojik kırılganlık düzeyi ile evlilik uyumu arasında negatif yönde bir ilişki bulunabileceği öngörülmektedir.

Bu çerçevede dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin yalnızca doğrudan bir ilişkiden ibaret olmadığı, bireyin psikolojik özellikleri üzerinden de şekillenebileceği düşünülebilir. Dindarlığın stres ve kaygıyla baş etme, yaşamı anlamlandırma, güven duygusu sağlama ve sosyal ilişkileri destekleme gibi işlevleri psikolojik kırılganlıkla ilişkili olabilirken; psikolojik kırılganlık düzeyindeki farklılıklar da bireyin evlilik ilişkisindeki iletişim ve çatışma süreçlerini etkileyebilmektedir. Dolayısıyla psikolojik kırılganlık, dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin açıklanmasında olası bir aracı değişken olarak değerlendirilebilir.

Buradan hareketle çalışmanın temel sorusu, dindarlık ile evlilik uyumu arasında nasıl bir ilişki bulunduğu ve bu ilişkinin psikolojik kırılganlık üzerinden açıklanıp açıklanamayacağıdır. Başka bir ifadeyle araştırmada, dindarlık, psikolojik kırılganlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin yönü ve gücü ile psikolojik kırılganlığın bu ilişkideki aracılık rolü ampirik olarak sınanmaktadır. Böylece dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki olası ilişkinin, psikolojik kırılganlıkla bağlantılı bir dolaylı ilişki örüntüsü üzerinden açıklanıp açıklanmayacağı ele alınmaktadır.

Mevcut literatür ve kavramsal çerçeve doğrultusunda çalışmada aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H_1: Dindarlık ile psikolojik kırılganlık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H_2: Dindarlık ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H_3: Psikolojik kırılganlık ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H_4: Dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide psikolojik kırılganlık aracılık etmektedir.

B. Yöntem

1. Araştırma Modeli

Çalışma nicel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmada, dindarlık, psikolojik kırılganlık

ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler ve psikolojik kırılganlığın bu ilişkideki aracılık rolü incelenmiştir. Bu amaçla ilişkisel tarama modeli benimsenmiş ve veriler kesitsel yöntemle toplanmıştır.

2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan 470 evli birey oluşturmaktadır. Bu bölgelerin seçilmesinde, kültürel, dini ve sosyal yaşam dinamiklerinin dindarlık ve evlilik uyumu ile ilişkili veri sağlayabileceği düşüncesi, araştırmacının bölgede bulunmasının sağladığı ulaşılabilirlik ve veri toplama kolaylığı ile örneklemin sosyokültürel homojenliğinin korunması etkili olmuştur. Katılımcıların belirlenmesinde, başlangıç aşamasında ulaşılabilirlik ve uygulama kolaylığı sağlamak amacıyla uygun örnekleme kullanılmış; örneklemin genişletilmesi aşamasında ise katılımcıların anketi kendi sosyal ağlarındaki diğer uygun kişilere iletmeleri esasına dayanan kartopu örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmaya, evlilik süresi 1 yıldan kısa olan bireyler ile veri toplama araçlarını eksik veya hatalı dolduran katılımcılar dahil edilmemiştir. Çalışma grubunun sosyo-demografik özellikleri ve bu özelliklere ait dağılımlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubu ve Özellikleri

Değişkenler		N	%	Toplam
Cinsiyet	Erkek	245	52,1	470
	Kadın	225	47,9	
Yaş Aralığı	18 - 35	169	36	
	36 - 50	254	54	
	51 ve Üzeri	47	10	
Sosyo-ekonomik Düzey	Alt	66	14	
	Orta	322	68,5	
	Üst	82	17,4	
Eğitim Düzeyi	İlkokul-Ortaokul	41	8,7	
	Lise	69	14,7	
	Üniversite	299	63,6	
	Yüksek Lisans-Doktora	61	13	

Çalışma grubunun 245'ini erkekler 225'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların 254'ü 36-50 yaş aralığında,169'u 18-35 yaş aralığında ve 47'si ise 51 yaş ve üzeri olan grupta yer almaktadır. Sosyo-ekonomik açıdan katılımcıların 66'sı alt gelir grubunda, 322'si orta gelir grubunda ve 82 katılımcı ise üst gelir grubundandır. Çalışma grubunda, 41 ilkokul-ortaokul, 69 lise mezunu, 299 üniversite mezunu ve 61 yüksek lisans-doktora mezunu katılımcı bulunmaktadır.

3. Veri Toplama Araçları

a. Çiftler Uyum Ölçeği

Türkçe uyarlaması Fışıloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılan Çiftler Uyum Ölçeği, Spanier (1976) tarafından geliştirilmiştir. 32 maddeden oluşan ölçeğin dört alt boyutu bulunmaktadır (Çift Doyumu, Çift Bağlılığı, Çift Anlaşması ve Sevgi Gösterme). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 151'dir. Yükselen puanlar evlilik uyumunun arttığını göstermektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı (Cronbach Alfa) ,92, yarıya bölme güvenirlik katsayısı ise ,86'dır. Yapı geçerliği için faktör yapısına, kriter geçerliği için ise Locke ve Wallace Evlilik Uyumu Ölçeği ile olan korelasyonuna bakılan ölçeğin korelasyon değerinin ,82 (p < ,001) olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda evlilik uyumu değişkeni, ölçeğin toplam puanı üzerinden değerlendirilmiştir.

b. Psikolojik Kırılganlık Ölçeği

Sinclair ve Wallston'ın (1999) geliştirdikleri ölçeğin Türkçe uyarlaması, Akın ve Eker (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçek tek boyutlu bir yapıya sahiptir. Ölçekte 5'li likert tipinde altı madde bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 6 en yüksek puan ise 30'dur. Yüksek puanlar yüksek düzeyde psikolojik kırılganlığı göstermektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa katsayısının ,75 olduğu ve ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının ,26 ile ,44 arasında değiştiği bulgulanmıştır.

c. Kısa Dindarlık Ölçeği

Kısa dindarlık ölçeği, Uysal'ın (1995) geliştirdiği "İslami Dindarlık Ölçeği" temel alınarak Ayten (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ardından, bu ölçek Ayten ve Yıldız (2016) tarafından yeniden düzenlenmiştir. Ölçekte 5'li likert tipinde 10 madde bulunmaktadır. Ölçekten en yüksek 50, en düşük 10 puan alınabilmektedir. Ölçeğin iki alt boyutu (İnanç-Etki ve Bilgi-İbadet) bulunmaktadır. Ölçeğin güvenirliğini belirlemek için yapılan iç-tutarlılık analizi sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayısı değeri ,77, inanç-etki ve bilgi-ibadet boyutlarında da ise ,67 olarak hesaplanmıştır.

4. Verilerin Toplanması ve İstatistiksel Analiz

Araştırma verilerinin toplanacağı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde, evlilik, özellikle de cinsellik, hakkında konuşmanın bir tabu olarak görülmesi ve bu konularda görüş belirtmekte yaşanan çekinceler nedeniyle verilerin online olarak toplanmasına karar verilmiştir. Atatürk Üniversitesi'nden alınan etik kurul onayından (16.11.2021 tarih ve E.88656144-000.2100313465 sayılı) sonra verilerin toplanmasına geçilmiştir. Veriler, 14.12.2021 – 20.09.2022 tarihleri arasında Google Formlar aracılığıyla oluşturulan anketin çeşitli sosyal medya uygulamaları (WhatsApp ve Telegram gibi) üzerinden katılımcılara ulaştırılmasıyla elde edilmiştir. Anket formunun açıklama kısmında çalışmanın amacı, elde edilen verilerin hangi amaçla nerede kullanılacağı açık bir şekilde belirtilmiştir. Toplamda 470 katılımcıdan elde edilen veriler derlenerek analiz aşamasına hazır hale getirilmiştir.

İstatistiksel analizler, SPSS Statistics 26.0 yazılımı ve Hayes (2022) tarafından geliştirilen PROCESS Makro (Model 4) eklentisi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada; dindarlık bağımsız değişken (X), evlilik uyumu bağımlı değişken (Y) ve psikolojik kırılganlık aracı değişken (M) olarak yapılandırılmıştır. Bu model aracılığıyla; dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki doğrudan etkisi ile psikolojik kırılganlık üzerinden gerçekleşen dolaylı etkisi (aracılık rolü) test edilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

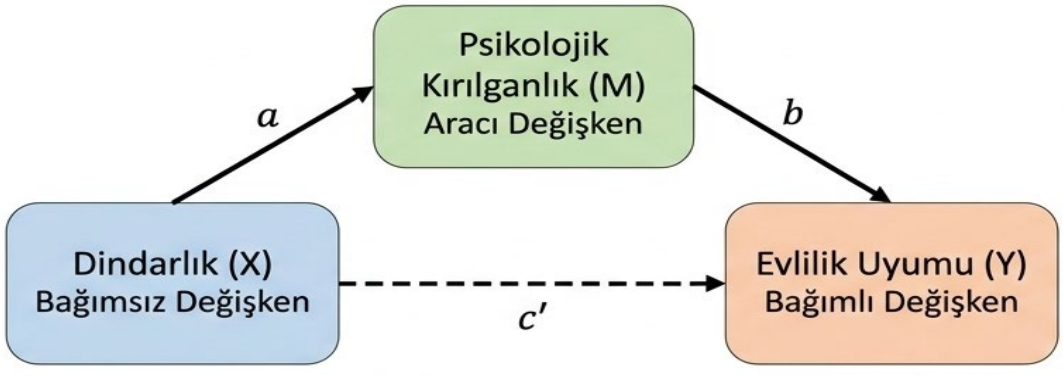

Aracılık modelinin test edilmesine geçilmeden önce, istatistiksel modelin güvenilirliğini sağlamak amacıyla verilerin temel varsayımları karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmiştir (Tablo 2). Yapılan incelemeler sonucunda; değişkenler arasındaki VIF değerlerinin 10'un altında ve Tolerance değerlerinin 0,10'un üzerinde olması, çoklu bağıntı (multicollinearity) sorunu bulunmadığını;(Field,

2024, s. 457; Hair vd., 2010, s. 205) Durbin-Watson katsayısının 1,5–2,5 aralığında olması ise hataların bağımsız olduğunu göstermektedir (Field, 2024, s. 428). Cook's Distance değerlerinin 1'in altında olması modelin genellenebilirliğini bozabilecek uç değerlerin bulunmadığını göstermektedir (Cook, 1977). Ayrıca tüm ölçeklerin çarpıklık ve basıklık katsayıları ±2 sınırları içerisinde kalarak normallik varsayımını desteklediği görülmüştür (George & Mallery, 2003, s. 98). Temel varsayımların sağlanmasıyla birlikte aracılık analizi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 2: Değişkenlere İlişkin İstatistiksel Varsayımların Kontrolü ve Normallik Değerleri

Varsayım Kategorisi	**İstatistik / Test**		**Değerler**
Hataların Bağımsızlığı	Durbin-Watson		1,889
Çoklu Bağlantı	VIF		1,017–1,488
	Tolerance		0,672–0,984
Uç Değerler	Cook's Distance		0,000–0,056
Ölçek Normalliği	Çarpıklık	Evlilik Uyumu	-1,002
		Psikolojik Kırılganlık	0,317
		Dindarlık	-1,013
	Basıklık	Evlilik Uyumu	1,023
		Psikolojik Kırılganlık	0,155
		Dindarlık	1,233

C. BULGULAR

1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 3: Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	$\bar{x}$	SS
Evlilik Uyumu	109,24	22,11
Psikolojik Kırılganlık	16,38	4,17
Dindarlık	44,65	3,79

Katılımcıların evlilik uyumu puan ortalaması $\bar{X}$=109,24 (SS = 22,11), psikolojik kırılganlık puan ortalaması $\bar{X}$=16,38 (SS = 4,17) ve dindarlık puan ortalaması $\bar{X}$=44,65 (SS = 3,79) olarak saptanmıştır (Tablo 3).

2. Korelasyon Bulguları

Değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, evlilik uyumu ile psikolojik kırılganlık arasında negatif bir ilişki ($r = -0.355$, $p < 0.01$), evlilik uyumu ile dindarlık arasında pozitif bir ilişki ($r = 0.272$, $p < 0.01$) ve psikolojik kırılganlık ile dindarlık arasında negatif bir ilişki ($r = -0.109$, $p < 0.05$) saptanmıştır (Tablo 4). Bu bulgular, H1, H2 ve H3 hipotezlerini desteklemekte olup, değişkenlerin birbirleriyle beklenen yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, sonuçlar aracılık analizinin uygulanması için gerekli istatistiksel ön koşulların sağlandığını da ortaya koymaktadır.

Tablo 4: Değişkenler Arası Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	**1**	**2**	**3**
1. Evlilik Uyumu	-		
2. Psikolojik Kırılganlık	-,355**	-	
3. Dindarlık	,272**	-,109*	-

N= 470; *p < ,05; **p < ,01

3. Dindarlık ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Psikolojik Kırılganlığın Aracı Rolü

Analizinin ilk aşamasında, bağımsız değişken olan dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki toplam etkisi incelenmiştir. Tablo 1'de (c yolu) görüldüğü üzere, dindarlık evlilik uyumunu istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde yordamaktadır (B = 1.59, SH = 0.26, t = 6.13, p < .001). Model, dindarlığın evlilik uyumundaki toplam varyansın yaklaşık %7,4'ünü açıkladığını göstermektedir (R^2 = 0.074, F(1,468) = 37.52, p < .001).

Tablo 5: Değişkenler Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	**Yordayıcı**	**B**	**SH**	**t**	**p**	**95% GA [Alt, Üst]**
Evlilik Uyumu (c yolu)	Sabit	38.20	11.64	3.28	.001	[15.33, 61.07]
	Dindarlık (X)	1.59	0.26	6.13	< .001	[1.08, 2.10]
	R^2 = 0.074, F (1,468) = 37.52, p < .001					
Psikolojik Kırılganlık (a yolu)	Sabit	21.74	2.27	9.58	< .001	[17.28, 26.20]
	Dindarlık (X)	-0.12	0.05	-2.37	.018	[-0.22, -0.02]
	R^2 = 0.012, F (1,468) = 5.62, p = .018					
Evlilik Uyumu (b yolu)	Sabit	140.03	3.87	36.17	< .001	[132.42, 147.64]
	Kırılganlık (M)	-1.88	0.23	-8.21	< .001	[-2.33, -1.43]
	R^2 = 0.126, F (1,468) = 67.34, p < .001					
Evlilik Uyumu	Sabit	76.10	11.98	6.35	< .001	[52.55, 99.65]
(c' yolu)	Dindarlık (X)	1.38	0.25	5.62	< .001	[0.90, 1.87]
	Kırılganlık (M)	-1.74	0.22	-7.81	< .001	[-2.18, -1.30]
	R^2 = 0.181, F(2,467) = 51.65, p < .001					

Analizinin ikinci aşamasında (a yolu), dindarlığın aracı değişken olarak belirlenen psikolojik kırılganlık üzerindeki etkisi test edilmiştir. Sonuçlar, dindarlığın psikolojik kırılganlığı istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde yordadığını göstermektedir (B = -0.12, SH = 0.05, t = -2.37, p = .018). Bu modelde dindarlık, psikolojik kırılganlıktaki varyansın %1,2'sini açıklamaktadır (R^2 = 0.012, F(1,468) = 5.62, p = .018).

Üçüncü aşamada (b yolu), psikolojik kırılganlığın evlilik uyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi, psikolojik kırılganlık evlilik uyumunu anlamlı ve negatif yönde yordamaktadır (B = -1.88, SH = 0.23, t = -8.21, p < .001), modelin açıklayıcılık gücü ise %12,6'dır (R^2 = 0.126, F(1,468) = 67.34, p < .001).

Dördüncü aşamada (c' yolu), dindarlık ve psikolojik kırılganlık aynı modelde evlilik uyumunu yordamak üzere analize dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, psikolojik kırılganlık kontrol

edildiğinde dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki etkisi hâlâ anlamlıdır (B = 1.38, SH = 0.25, t = 5.62, p < .001). Ancak katsayı dindarlığın tek başına analiz edildiği modeldeki 1.59 değerinden 1.38'e düşmüştür. Aynı modelde psikolojik kırılganlık da evlilik uyumunu anlamlı ve negatif yönde yordamaya devam etmektedir (B = -1.74, SH = 0.22, t = -7.81, p < .001). Modelin açıklayıcılık gücü %18,1 olarak bulunmuştur (R^2 = 0.181, F(2,467) = 51.65, p < .001).

Şekil 2: Dindarlık ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Psikolojik Kırılganlığın Aracılık Modeli

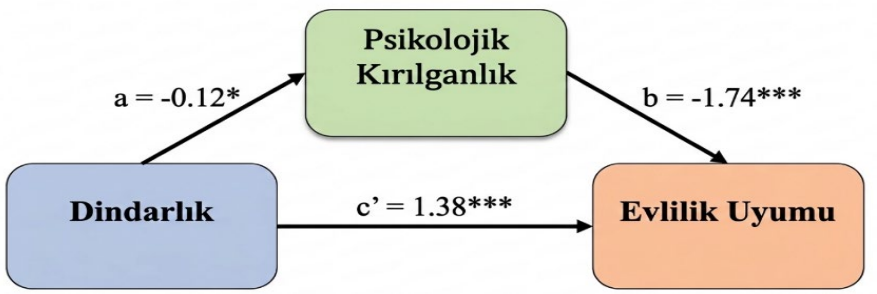

Not. Katsayılar standardize edilmemiş B değerlerini temsil etmektedir. * p < 0,05; *** p < 0,001.

Tablo 6: Bootstrap Aracılık Analizi Sonuçları

Etki Türü	B	Boot SE	%95 Bootstrap GA [Alt, Üst]
Dolaylı Etki (X → M → Y)	0.21	0.10	[0.04, 0.43]
Doğrudan Etki (X → Y)	1.38	0.25	[0.90, 1.87]
Toplam Etki (X → Y)	1.59	0.26	[1.08, 2.10]

Not. N = 470. Dolaylı etkiye ilişkin %95 bootstrap güven aralıkları 5000 yeniden örnekleme ile hesaplanmıştır.

Dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki dolaylı etkisi, psikolojik kırılganlık aracılığıyla 5000 örneklemli Bootstrap yöntemiyle test edilmiştir. Analiz sonucunda, dindarlığın psikolojik kırılganlık üzerinden evlilik uyumuna olan dolaylı etkisi 0.21 (Boot SE = 0.10) olarak saptanmıştır. Bu etkiye ilişkin %95 güven aralığının [0.04, 0.43] sıfır değerini içermemesi ve dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki toplam etkisinin (B = 1.59) aracı değişken modele dahil edildiğinde azalarak (B = 1.38) anlamlılığını koruması, psikolojik kırılganlığın bu ilişkide kısmi aracı rol oynadığını ortaya koymaktadır (Tablo 6). Elde edilen bulgular, H4 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

D. Tartışma

Araştırmada, dindarlık, psikolojik kırılganlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler ve psikolojik kırılganlığın dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki aracılık rolü incelenmiştir. Bulgular, dindarlık ile evlilik uyumu arasında pozitif, dindarlık ile psikolojik kırılganlık arasında negatif ve psikolojik kırılganlık ile evlilik uyumu arasında negatif ilişkiler olduğunu göstermektedir. Ayrıca, psikolojik kırılganlığın bu ilişkide kısmi aracılık rolü üstlendiği saptanmıştır. Bu sonuçlar, evlilik uyumunu anlamada dindarlık ve psikolojik kırılganlık faktörlerinin önemini vurgulamakta ve mevcut literatürdeki bulgularla karşılaştırıldığında değerli çıkarımlar sunmaktadır.

Araştırmada, dindarlık ile psikolojik kırılganlık arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, dindarlık ile psikolojik kırılganlık arasında negatif bir ilişki olduğunu öngören H_1 hipotezini desteklemektedir. Bununla birlikte regresyon analizinde dindarlığın psikolojik kırılganlıktaki varyansın yalnızca %1,2'sini açıklaması söz konusu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmakla birlikte açıklayıcılık düzeyinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Söz konusu bulgu, dinin stresli ve travmatik yaşam deneyimlerini anlamlandırma süreçlerinde oynadığı rol ile açıklanabilir. Dini inançlar, bireyin yaşadığı olumsuz deneyimlere anlam kazandırarak bireyin yaşadığı güçlükleri

Tanrı'nın iradesi çerçevesinde yorumlamasına ve bu deneyimleri manevi gelişim açısından bir fırsat olarak değerlendirmesine olanak sağlamaktadır (Pargament, 1997, s. 223). Ayrıca, stresli durumların olumlu yönlerini fark edebilme ve olaylara daha yapıcı atıflar geliştirebilme süreci, bireyin psikolojik uyumunu destekleyici bir işlev görmektedir (Park, 2005, s. 712). Dini inanç ve değerler, acı ve üzüntüyü doğrudan ortadan kaldırmasa da yaşanan deneyimlerin kabullenilmesini kolaylaştırarak bireylerin bu süreçleri daha katlanılabilir hâle getirmektedir; özellikle travmatik süreçlerde bireyler için bir sığınma ve teselli kaynağı olabilmektedir (Ayten, 2012, ss. 11, 15). Dindarlığın söz konusu koruyucu ve anlamlandırıcı işlevi, alınyazındaki ampirik araştırma bulgularıyla da desteklenmektedir. Din ve maneviyatın ruh ve beden sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmaların kapsamlı biçimde ele alındığı bir araştırmada, dini ve manevi bağlılığı yüksek bireylerin, daha düşük bağlılığa sahip olanlara kıyasla daha iyi zihinsel sağlık gösterdikleri, sağlık sorunlarına daha hızlı uyum sağladıkları ve depresyon, anksiyete ile stres gibi olumsuz psikolojik etkilerin bu yolla azaltıldığı ortaya konulmuştur (Koenig, 2012, s. 15). Benzer şekilde başka bir çalışmada da dindarlık düzeyinin depresyon, kaygı, yalnızlık ve stres düzeylerinin anlamlı bir negatif yordayıcısı olduğu ve dindarlığın ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir faktör işlevi gördüğü belirlenmiştir (Atak & Ataman, 2022, s. 201).

Çalışmada elde edilen, dindarlık ile psikolojik kırılganlık arasındaki olumsuz ilişki, dindarlık ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiye işaret eden literatürle de paralellik göstermektedir. Nitekim dini inanç, duygu, düşünce ve davranışların bireyin ruh sağlığını doğrudan etkileyebileceğini ifade edilmektedir (Peck, 2022, ss. 187-230). Psikolojik kırılganlık ise bireyin kendilik değer duygusunu uyumsuz bilişsel inançlara dayandırması nedeniyle olumsuz yaşam deneyimleri karşısında daha savunmasız hâle gelmesine yol açan ve başa çıkma davranışlarını, kişiler arası ilişkilerini ve psikolojik iyi oluşunu olumsuz etkileyebilen bir özellik olarak tanımlanmaktadır (Nogueira vd., 2017, s. 1). Bu yönüyle psikolojik kırılganlığın bireyin stresle başa çıkma kapasitesini zayıflatarak ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarabileceği söylenebilir. Buna karşılık din, bu olumsuz etkilerin azaltılmasında bireye önemli psikososyal destekler sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Din, bireyin yaşamında geliştirici, iyileştirici, koruyucu ve rehabilite edici işlevlere sahip olup bu işlevlerin etkin olabilmesi, bireyin din hakkında yeterli ve sahih bilgiye sahip olması ve bu bilgiyi yaşamına aktarabilmesiyle yakından ilişkilidir. Ayrıca bireyin dine yüklediği anlam ve dini inançları içselleştirme düzeyi, dinin ruh sağlığı üzerindeki etkisini farklılaştırabilmektedir (Karaca, 2015, s. 107). Bu bağlamda dindarlığın, bireylerin psikolojik kırılganlığın olumsuz etkilerini azaltarak onların stresli yaşam deneyimleri karşısında daha dayanıklı olmalarına katkı sağlayabilir. Zira dinin, bireyi yetersizlik hissine karşı koruması, özsaygıyı pekiştirmesi, manevi destek ve motivasyon sağlama gibi geliştirici dinamikleri aracılığıyla, kırılganlık üzerinde hem önleyici hem de iyileştirici bir etki üretmesi muhtemeldir. Nitekim dindarlık ile ruh sağlığı ilişkisini ele alan çalışmaların önemli bir kısmında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. 1998 - 2004 yılları arasında dindarlık ve maneviyat ile ruh sağlığı arasındaki ilişkileri inceleyen 20 makalenin 18'inde bu değişkenler arasında olumlu ilişkiler bulunduğu ve artan dindarlık düzeyinin daha olumlu ruh sağlığı ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Wong vd., 2006, s. 174). Buna karşın literatürde, dindarlık ile ruh sağlığı arasındaki ilişkinin tüm çalışmalarda aynı düzeyde ve güçte ortaya çıkmadığını gösteren bulgular da bulunmaktadır. Nitekim gerçekleştirilen meta-analizlerde, genel olarak dindarlığın ruh sağlığı ile olumlu yönde ilişkili olduğu belirtilmekle birlikte, çalışmalar arasında bu ilişkinin düzeyi ve gücü bakımından bazı farklılıklar bulunduğu da ifade edilmektedir (Bergin, 1983; Çınaroğlu, 2023).

Sonuç olarak elde edilen bulgu, literatürdeki genel eğilimle örtüşmekte ve dindarlık ile psikolojik kırılganlık arasındaki negatif ilişkinin, dindarlığın stresli yaşam deneyimleri karşısındaki psikolojik uyum ve başa çıkma süreçleriyle bağlantılı olabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin açıklayıcılık düzeyinin sınırlı olması, psikolojik kırılganlığın farklı bireysel ve çevresel faktörlerle de ilişkili olabileceğinin dikkate alınmasını gerektirmektedir.

CC: BY-ND-NC

Araştırmada, dindarlık ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu dindarlık ile evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu öngören H_2 hipotezini desteklemektedir. Bu ilişki, dinin evlilik ve aile yaşamına ilişkin sunduğu değerler, normlar ve davranış kalıpları aracılığıyla açıklanabilir. Esasen müntesiplerine belirli bir yaşam biçimi sunan dinler, bireyin yaşamında önemli bir yeri olan evlilik ve aile kurumuna büyük önem vermiş ve evliliklerin devamını destekleyen çeşitli düzenlemeler ortaya koymuştur. Dinlerde evlilik kutsal bir kurum olarak görülürken, eşlerin birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarına dini bir hüviyet kazandırılarak sadakat öncelenmiş, evlilik dışı ilişkiler ise yasaklanmıştır. Bununla birlikte dinler boşanmayı genellikle hoş karşılamamış, bazı dini mezheplerde ise boşanma yasaklamıştır. Bu bağlamda dini inançları gereği evlilik ilişkisine önem veren bireyin eşine olan sevgi, saygı ve sadakatinin daha fazla olacağı, evlilik yaşantısından alınan doyumun çiftler arasındaki uyumu artırabileceği söylenebilir (Karaca, 2015, s. 125, 2016, s. 193). Diğer taraftan dinlerin aile kurumunu korumaya yönelik ortaya koyduğu bazı normlar da evlilik uyumunun güçlenmesine katkı sağlayabilir. Nitekim birçok ailenin dağılmasına neden olabilen zina, alkolizm ve kumar gibi davranışların çoğu dinde yasaklanması bireylerin can, mal, sağlık gibi temel değerlerini korurken, dolaylı olarak aile kurumunun da korunmasına katkı sağlamaktadır. Bunun yanında dinlerin tavsiye ettiği çalışma, azim, kanaat, şükür, sabır gibi erdemler bir taraftan bireyin kişisel gelişimini desteklerken diğer taraftan psikolojik sağlamlığını artırarak, psikolojik kırılganlığın beraberinde getirdiği risklerin azaltılması açısından önem taşımaktadır. Eşlerin dini inançlarının ve dindarlık düzeylerinin birbirine benzer olmasının aileyi daha huzurlu hale getireceği, evlilik yaşantısını kolaylaştıracağı ve evlilik uyumunu artıracağına yönelik kanaatte bu çerçevede değerlendirilebilir. Nitekim İslam peygamberi Hz. Muhammed'in eş seçimindeki "dindarlık" (Buhârî, Nikâh, 15) vurgusu da bu bağlamda yorumlanabilir.

Eşlerin ortak dini pratiklere iştirak etmesi de evlilik ilişkisini güçlendiren önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Çiftlerin birlikte dua etmesi, dini konular üzerine konuşması veya dini ritüellere katılması gibi ortak dini uygulamalar, ortak değerler geliştirmelerine ve birbirlerine manevi destek sunmalarına olanak sağlayabilir. Paylaşılan bu tür deneyimler, çiftler arasında yakınlığı artırabildiği gibi evlilikte ortaya çıkan sorunlarla başa çıkmada hem içsel hem de sosyal destek sağlayabilir (Mahoney vd., 1999, s. 334). Hatta bazı çiftler evliliklerini Tanrı ile ilişkili, kutsal veya manevi bir birliktelik olarak algılayabilmektedir. Bu algı, evlilik ilişkisine derin bir anlam kazandırarak eşlerin ilişkiyi daha değerli ve korunması gereken bir bağ olarak görmelerine katkıda bulunabilmektedir. Bu durum, karşılaşılan sorunlara sabırlı ve uzlaşmacı yaklaşımı teşvik ederek evlilik bağlılığını güçlendirebilmektedir (Mahoney vd., 1999, ss. 333-335).

Dinler yalnızca evlilik ritüellerinde değil evlilik sonrasında da eşlerin yaşamını şekillendiren normatif bir çerçeve sunmaktadır. Bu çerçeve doğrultusunda eşler fedakârlık, cinsiyet rolleri ve çatışma çözümü gibi alanlarda dini rehberlikten yararlanabilmekte; böylece evlilik içi uyum ve iş birliği güçlenebilmekte ve çiftlerin çatışmalarla başa çıkmada manevi bir perspektif geliştirmeleri teşvik edilmektedir. Bu durum evlilik ilişkisinin kalıcı bağlılık ve anlam kazanmasına katkıda sağlayabilmektedir (Mahoney vd., 2003, ss. 222-223). Nitekim Marsh ve Dallos (2000, s. 22) tarafından yapılan çalışmada dini uygulamaların, eşler arasındaki çatışmalarda öfkenin şiddetini azalttığı ve çiftlerin çatışmalara daha öz eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmalarını sağladığı, ayrıca, Tanrı ile kurulan bağın evlilik ilişkisinde etkileşimli ve dengeleyici bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Hristiyanlık, Yahudilik ve İslam dinlerine mensup ortalamanın üstünde dindar 57 evli çift ile yapılan nitel bir araştırmada; dindarlığın sadece evlilik sadakatini güçlendirmekle kalmadığı, aynı zamanda dinsel ve geleneksel aile değerlerinin evlilik içi çatışmaları önleme, çözme ve uzlaşma süreçlerinde koruyucu bir güvenli muhafaza kabı işlevi gördüğü tespit edilmiştir (Lambert & Dollahite, 2006). Benzer şekilde Türkiye'de yapılan araştırmalar da dini inancın değerler aracılığıyla aileye bütünlük ve yapı kazandırdığı, istişare mekanizmasıyla ortak karar alınmasını sağladığı ve birlikte gerçekleştirilen dini

aktiviteler aracılığıyla aile bağlarını güçlendirdiği; ayrıca eşlerin çatışmalarda daha yapıcı ve ılımlı davranmalarını, dua yoluyla farkındalık kazanarak affedici olmalarını teşvik ettiği ortaya konmuştur (İlerisoy, 2022, s. 134). Dindar eşlerin algılarına göre dinin, eş seçiminden itibaren aile ilişkilerini şekillendirdiği ve hem eşler arası hem de ebeveyn-çocuk ilişkilerine olumlu katkılar sunduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra dinin, aile içi sorunların ortaya çıkmasını engelleyici ve mevcut problemlerin çözümünde destekleyici bir işlev üstlendiği de ifade edilmektedir (Tekdemir, 2021). Bununla birlikte Yapıcı (2018, s. 91) dindarlık ve maneviyatın evlilik birliğinin sürdürülmesindeki bu işlevselliğini doğrulamakla birlikte söz konusu rolün her durumda mutlak olmadığını vurgulamaktadır. Yapıcı dindarlığın hafif düzeydeki çatışmalarda koruyucu bir işlev görürken, yapısal ve derin sorunlarda etkisinin zayıflayabildiğini belirtmekte ve bu durumu "yıprandıkça incelmiş bir palto" metaforuyla kavramsallaştırmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada elde edilen dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki olumlu ilişki, literatürdeki ampirik çalışmalarla büyük ölçüde tutarlılık göstermektedir (bkz. Ataşalan Arslan, 2019, s. 69; Filsinger & Wilson, 1984, s. 668; Geçioğlu, 2018, ss. 188-189; Gruner, 1985, s. 56; Kuşcu, 2019, ss. 119-120; Lopez vd., 2011, s. 304; Mahoney, 2010, s. 821; Marks, 2005, ss. 85, 108; Marsh & Dallos, 2001, s. 343; Mirghafourvand vd., 2019, s. 965; Seddighi vd., 2014, s. 49; Wilson & Filsinger, 1986, s. 149).

Araştırmanın bu bulgusu, dindarlık ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmaların sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir. Balcı Arvas ve Hökelekli (2017, s. 142), dinin etkisini hissetme ile evlilik yaşamı ve evlilikte sorun çözme arasında pozitif yönde ve anlamlı, ancak düşük düzeyde ilişkiler bulunduğunu ortaya koymuştur. Benzer biçimde, Peşkir (2025, s. 75) dindarlığın evlilik doyumunu pozitif yönde ve anlamlı biçimde yordadığını; Kasapoğlu ve Yabanigül (2018, s. 186) ise maneviyat ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu saptamıştır. Bu sonuçlar doğrudan evlilik uyumuna ilişkin olmamakla birlikte, dindarlık ve maneviyatın evlilik ilişkisinin farklı dinamikleriyle olumlu yönde ilişkili olabileceğine işaret etmekte ve mevcut araştırmanın bulgusunun anlamlandırılmasına katkı sağlamaktadır.

Araştırmada; psikolojik kırılganlık ile evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, psikolojik kırılganlık ile evlilik uyumu arasında negatif bir ilişki olduğunu öngören H_3 hipotezini desteklemektedir. Bu bağlamda, psikolojik kırılganlığın evlilik uyumunu nasıl etkileyebileceğini anlamak için kavramın tanımına ve özelliklerine bakmak önemlidir. Psikolojik kırılganlık, bireyin öz değerini büyük ölçüde dışsal başarıya ve başkalarının onayına dayandırmasıyla karakterize edilen bir kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır (Sinclair & Wallston, 1999, s. 120). Bu özellik, bireyin kendilik algısının dışsal geri bildirimlere güçlü biçimde bağlı olmasına yol açmakta ve kişilerarası ilişkilerde yaşanan değerlendirme, eleştiri veya reddedilme olasılıklarının daha hassas algılanmasına neden olabilmektedir. Psikolojik kırılganlık, bireyleri strese karşı daha duyarlı hâle getiren bilişsel örüntülerle ilişkilidir. Bu örüntüler sosyal bağımlılık, kendine yönelik mükemmeliyetçilik, olumsuz yüklemeler ve kendini suçlama gibi eğilimleri içermektedir. Söz konusu bilişsel eğilimler, bireylerde kaygı, stres ve çeşitli olumsuz duygusal durumların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmekte; ayrıca dış onaya dayalı benlik algısı, düşük özsaygı ve kişilerarası ilişkilerde bağımlı davranış örüntülerine yol açarak psikososyal işlevselliği olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Ekşi vd., 2019, s. 185; Rogers, 1997; Sinclair & Wallston, 1999, s. 120, 2010, s. 141).

Öz değer algısının kişilerarası ilişkilerdeki işleyişini açıklayan Sosyometre Teorisi konuyla ilgili önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Bu teoriye göre öz değer, bireyin sosyal kabul ve reddedilme deneyimlerini izleyen içsel bir gösterge işlevi görmektedir. Bu kuramsal yaklaşım, öz değerin sosyal kabul deneyimleriyle yakından ilişkili olduğunu ve bireyin kişilerarası ilişkilerde dış dünyaya yönelik algılarını temelden etkilediğini ortaya koymaktadır (Leary & Baumeister, 2000, ss. 2-

3, 9-10). Psikolojik kırılganlığı yüksek bireylerde öz değer, sosyal onaya bağımlı olduğundan, özellikle romantik ilişkilerde eşten gelen geri bildirimlere karşı duyarlılık artmaktadır. Bu durum, eşler arasındaki etkileşimlerde hassasiyetin artmasına, eş davranışlarının yanlış yorumlanmasına ve olumsuz değerlendirme eğiliminin güçlenmesine yol açarak evlilik uyumunu zayıflatabilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, Karney ve Bradbury'nin (1995, ss. 22-25) Kırılganlık–Stres–Adaptasyon modeli çerçevesinde de açıklanabilir. Bu modele göre, bireylerin sahip olduğu kalıcı kırılganlıklar, evlilikte karşılaşılan zorluklara verdikleri tepkileri ve bu zorluklarla başa çıkma biçimlerini belirleyen önemli bir faktördür. Psikolojik kırılganlık bireyin duygusal tepkiselliğini, stresle başa çıkma biçimlerini ve kişilerarası etkileşim örüntülerini etkileyebilecek önemli bir kişisel özellik olarak uyum sağlayıcı süreçlerin işlevselliğini zayıflatabilir. Bu durum, iletişim, problem çözme, çatışma yönetimi ve karşılıklı destek gibi evlilik içi etkileşimleri olumsuz etkileyerek evlilik uyumunun azalmasına yol açabilir. Ayrıca, kalıcı kırılganlıklar bireylerin karşılaştığı stresli yaşam koşullarını da etkileyebilir. Psikolojik kırılganlığı yüksek bireyler, yaşam olaylarını daha yoğun stres verici olarak deneyimleyebilir ve bu durum adaptif süreçleri zorlayarak çatışma, olumsuz iletişim ve memnuniyetsizlik düzeyinin artmasına neden olabilir. Sonuç olarak, psikolojik kırılganlık hem adaptif süreçleri zayıflatarak hem de stres düzeyini yükselterek evlilik uyumu üzerinde olumsuz bir etki oluşturabilecek bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir.

Araştırma bulguları Risk Düzenleme Modeli ile de uyumluluk arz etmektedir. Bu modele göre romantik ilişkilerde bireyler, kendini koruma ve ilişkiyi geliştirme hedefleri arasında sürekli bir denge kurmaktadır. Eşin tutumuna yönelik güvenin düşük algılanması, bireyleri kendini koruma stratejilerine yönlendirirken, güvenin yüksek algılanması yakınlık ve ilişkiyi geliştirmeye yönelik davranışları güçlendirmektedir (Murray vd., 2006, ss. 642-643). Psikolojik kırılganlığı yüksek bireylerde sosyal onaya bağımlı öz değer, eşten gelebilecek olası olumsuz değerlendirmeleri reddedilme tehdidi olarak algılama eğilimini artırabilmektedir. Bu durum, bireylerin ilişkide kendini koruma stratejilerine yönelmesine ve duygusal yakınlıktan kaçınmasına yol açarak eşler arasındaki güven ve yakınlık düzeyini zayıflatma olasılığı taşımaktadır. Diğer taraftan söz konusu psikolojik özellikler, eşlerin birbirlerine yükledikleri anlam ve beklentilerin çoğu zaman karşılanmamasına neden olabilmektedir. Bu durum ise çiftler arasında anlaşmazlık ve çatışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlayarak evlilik uyumunu ve evlilik ilişkisinin sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Nitekim benzer kültürel arka plana sahip olsalar da iki farklı bireyin bir araya gelerek aile kurması, ortak idealler tesis etmesi, bu idealler etrafında bütünleşmesi ve çoğu zaman zorlayıcı yaşam koşulları karşısında birbirlerine destek olarak fedakarlıklarda bulunmaları, kolay olmayıp yüksek düzeyde psikolojik sağlamlık ve olgunluk gerektirmektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular literatürde yer alan ampirik çalışmalarla da uyumludur. Şöyle ki Liu ve Kaplan (1994, ss. 158, 164) tarafından yapılan araştırmada, psikolojik kırılganlık ile evlilik memnuniyetsizliğinin karşılıklı olarak birbirini etkilediği ve kırılganlığın evlilik üzerinde belirgin bir olumsuz etkisi olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde Güder (2022, s. 45) romantik ilişki yaşayan bireylerin psikolojik kırılganlık düzeyleri ile ilişkiden aldıkları doyum arasında olumsuz bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Taghizadeh ve Kalhori (2015, s. 41) ise öz saygısı düşük bireylerde evlilik memnuniyetsizliği olasılığının normal bireylere göre dokuz kat daha yüksek olduğunu ve evlilik memnuniyetsizliği ile öz saygı arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu tespit etmiştir. Ayrıca evlilik memnuniyetinin öz saygı ile pozitif ilişkili olduğu bildirilmiştir (Yadalijamaloye vd., 2013, s. 124). Yarı-boylamsal bir çalışmada ise psikolojik kırılganlığın bireylerde duygusal sıkıntıyı artırdığı ve bunun romantik ilişki doyumunu azalttığı saptanmıştır (Kütük vd., 2025).

Sonuç olarak araştırma bulguları, psikolojik kırılganlığın evlilik uyumuyla ilişkili bir bireysel özellik olabileceğini ve bireylerin psikolojik yapılarının evlilik ilişkilerinin niteliğiyle bağlantılı

CC: BY-ND-NC

olabileceğini göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, psikolojik kırılganlığın dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü üstlendiğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuç, çalışmanın "H_4: Psikolojik kırılganlık, dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide aracılık rolü oynamaktadır." şeklindeki hipotezini desteklemektedir. Bu bulgu, dindarlığın evlilik uyumunu yalnızca doğrudan etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda bireylerin psikolojik kırılganlık düzeyleri üzerinden dolaylı olarak da etkileyerek, bu ilişkinin çok boyutlu bir doğaya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, dindarlık bireye sunduğu bilişsel ve duygusal kaynaklar aracılığıyla psikolojik kırılganlığı azaltabilmekte; bu azalan kırılganlık düzeyi ise eşler arasındaki ilişki kalitesini ve evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum, dindarlığın yalnızca bireysel psikopatoloji açısından koruyucu bir faktör olmadığını, aynı zamanda ilişkisel düzeyde koruyucu ve aracılık işlevi gördüğünü göstermektedir. Nitekim araştırmanın önceki bulgularında da ifade edildiği üzere dindarlık, bireyin yaşadığı stresli ve travmatik deneyimleri anlamlandırmasına yardımcı olan önemli bir psikososyal kaynak pozisyonundadır. Dini inançlar, bireylere yaşadıkları güçlükleri Tanrı'nın iradesi çerçevesinde yorumlamalarına ve olumsuz deneyimleri manevi gelişim açısından anlamlı bir çerçeveye yerleştirmelerine imkân tanımaktadır (Pargament, 1997, s. 223). Bu süreç, bireylerin olaylara daha yapıcı atıflar geliştirmesine ve stresli durumların olumlu yönlerini fark edebilmesine katkı sağlayarak psikolojik uyumu destekleyici bir işlev görebilmektedir (Park, 2005, s. 712). Ayrıca dini inanç ve değerlerin, yaşanan acı ve üzüntüyü tamamen ortadan kaldırmasa da bireylerin bu deneyimleri kabullenmelerini kolaylaştırarak zorlayıcı yaşam koşullarını daha katlanılabilir hâle getirdiği ve özellikle travmatik süreçlerde bir sığınma ve teselli kaynağı oluşturduğu belirtilmektedir (Ayten, 2012, ss. 11, 15). Bu bağlamda dinin sağladığı anlamlandırma ve manevi destek mekanizmalarının bireyin psikolojik kırılganlık düzeyini azaltabilecek önemli psikolojik kaynaklar sunduğu söylenebilir.

Din ve maneviyatın ruh sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar araştırmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Nitekim dinî ve manevî bağlılığı yüksek bireylerin daha iyi zihinsel sağlık göstergelerine sahip oldukları, sağlık sorunlarına daha hızlı uyum sağlayabildikleri ve depresyon, anksiyete ile stres gibi olumsuz psikolojik durumların daha düşük düzeylerde görüldüğü belirtilmektedir (Koenig, 2012, s. 15). Benzer şekilde dindarlık düzeyinin depresyon, kaygı, yalnızlık ve stres düzeylerinin anlamlı bir negatif yordayıcısı olduğu ve dindarlığın ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir faktör işlevi gördüğü de ifade edilmektedir (Atak & Ataman, 2022, s. 201). Bu bulgular, dindarlığın bireyin psikolojik dayanıklılığını güçlendirerek kırılganlık düzeyinin azalmasına katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Öte yandan psikolojik kırılganlığı yüksek bireylerin yaşam olaylarını daha yoğun bir stresle deneyimledikleri ve bu nedenle çevresel zorluklar karşısında daha düşük bir başa çıkma ve uyum kapasitesine sahip oldukları bilinmektedir (Wright vd., 2013, s. 17). Söz konusu kırılganlık, bireyin bilişsel süreçlerinde olumsuz yüklemelere ve işlevsel olmayan başa çıkma stratejilerine zemin hazırlayarak psikolojik iyi oluşu önemli ölçüde sınırlayabilmektedir. Ayrıca psikolojik kırılganlığı yüksek bireylerde sosyal onaya bağımlı benlik algısı, kişilerarası ilişkilerde eleştiri veya reddedilme olasılıklarının daha hassas algılanmasına yol açabilmekte; bu durum ise bireylerin stresli yaşam olayları karşısında daha kırılgan tepkiler geliştirmelerine neden olabilmektedir (Sinclair & Wallston, 1999, ss. 119-120). Özellikle romantik ilişkiler bağlamında değerlendirildiğinde, öz değerin dış onaya bağımlı olması eşten gelen geri bildirimlere karşı aşırı duyarlılığa yol açabilmekte ve eş davranışlarının olumsuz biçimde yorumlanması evlilik ilişkisinin niteliğini zayıflatabilmektedir (Leary & Baumeister, 2000, ss. 9-10). Bu yönüyle psikolojik kırılganlığın artması, iletişim, problem çözme ve çatışma yönetimi gibi evlilik içi adaptif süreçleri olumsuz yönde etkileyerek evlilik uyumunun düşmesine zemin hazırlayabilmektedir (Karney & Bradbury, 1995, ss. 22-25). Bu bağlamda, dindarlığın bireyin psikolojik kırılganlığını azaltıcı etkisinin evlilik uyumu üzerinde dolaylı bir katkı oluşturduğu söylenebilir. Zira dinin bireye sunduğu anlamlandırma

çerçevesi, manevi destek ve değer sistemi, bireylerin stresli yaşam olayları karşısında daha dengeli ve dayanıklı bir psikolojik yapı geliştirmelerine yardımcı olabilir. Böylece bireylerin duygusal tepkiselliği azalmakta, kişilerarası ilişkilerde daha yapıcı iletişim ve problem çözme davranışları ortaya çıkabilmekte ve bu durum evlilik ilişkisinin niteliğini güçlendirebilmektedir. Ancak bu ilişkinin tüm bireyler için aynı düzeyde geçerli olmayabileceği ve kültürel bağlam, dini yönelimin niteliği veya bireysel farklılıklar gibi değişkenlerden etkilenebileceği de dikkate alınmalıdır.

Sonuç olarak, araştırmada ulaşılan kısmi aracılık bulgusu, dindarlığın evlilik uyumunu açıklamada ikili bir mekanizma üzerinden etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bir yanda değerler sistemi ve aile kurumuna verilen önem gibi faktörler üzerinden kurulan doğrudan ilişki; diğer yanda ise psikolojik kırılganlığı azaltarak uyuma katkı sunan dolaylı bir mekanizma bulunmaktadır. Bu yönüyle çalışma, dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi yalnızca doğrudan etkiler üzerinden ele alan yaklaşımların ötesine geçerek, bu ilişkinin altında yatan psikolojik süreçleri görünür kılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, dindarlık, psikolojik kırılganlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler ile dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide psikolojik kırılganlığın aracı rolü incelenmiştir. Bulgular, dindarlığın psikolojik kırılganlık ile negatif, evlilik uyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, psikolojik kırılganlığın evlilik uyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu ve dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü oynadığı saptanmıştır. Bu bulgular, dindarlık, psikolojik kırılganlık ve evlilik uyumunun birbiriyle ilişkili olabileceğine ve psikolojik kırılganlığın dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin anlaşılmasında dikkate alınabilecek değişkenlerden biri olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, örneklemin yalnızca Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan bireylerden oluşması ve uygun ve kartopu örnekleme yöntemlerinin kullanılması, elde edilen bulguların farklı bölgesel ve kültürel bağlamlara ve Türkiye'deki tüm evli bireylere genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca, örneklemde dindarlık puanlarının görece yüksek olması ve araştırmada sosyal beğenirlik etkisinin kontrol edilmemiş olması, dindarlık ve evlilik uyumu gibi öz-bildirim yoluyla değerlendirilen değişkenlere ilişkin yanlılık olasılığını artırabilecek önemli sınırlılıklar olarak değerlendirilmelidir. Bunun yanında, yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim düzeyi ve sosyoekonomik durum gibi evlilik uyumuyla ilişkili olabilecek sosyodemografik değişkenler ile eşlerin dindarlık düzeylerindeki benzerlik araştırma modelinde kontrol değişkeni olarak ele alınmamıştır. Bu nedenle, dindarlık, psikolojik kırılganlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin söz konusu değişkenlerden bağımsız olarak ortaya çıkıp çıkmadığı mevcut araştırma kapsamında kesin olarak belirlenememektedir.

Elde edilen bulgular ve araştırmanın sınırlılıkları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir: Çiftlerin evlilik uyumunu desteklemek amacıyla hem evlilik öncesi hazırlık hem de evlilik sonrası destek eğitim programları yaygınlaştırılabilir. Psikolojik kırılganlığı yüksek evli bireylere, stresle başa çıkma becerilerini ve evlilik uyumunu desteklemeye yönelik psikolojik destek ve danışmanlık programları sunulabilir. Terapötik süreçlerde, özellikle çift ve aile terapilerinde, bireyin dini değerlerinin ve manevi kaynaklarının dikkate alındığı danışmanlık ve rehberlik uygulamalarına ağırlık verilebilir. Ayrıca, farklı kültürel, bölgesel ve sosyoekonomik grupları kapsayan, farklı örnekleme yöntemlerinin kullanıldığı ve boylamsal tasarımlara dayanan çalışmaların yapılması önerilmektedir. Gelecekteki araştırmalarda yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum ve eşlerin dindarlık düzeyleri arasındaki benzerlik gibi değişkenlerin de modele dahil edilmesi, söz konusu ilişkilerin daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayabilir.

Hakem: Dış, Bağımsız.
Teşekkür:

Beyanname:

1. Özgünlük Beyanı:

Bu çalışma, "Evlilik Uyumu Psikolojik Kırılganlık ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

2. Yazar Katkıları:

Fikir: MD & FK; ***Kavramsallaştırma:*** MD & FK; ***Literatür Taraması:*** MD & FK; ***Veri Toplama:*** MD; ***Veri İşleme:*** MD & FK; ***Analiz:*** MD & FK; ***Yazma – orijinal taslak:*** MD & FK; ***Yazma – inceleme ve düzenleme:*** MD & FK.

3. Etik Kurul İzni:

Bu çalışma için Etik Kurul İzni, Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 16.11.2021 tarihli ve 17/207 numaralı kararı ile alınmıştır.

4. Finansman/Destek:

Bu çalışma, herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

5. Competing Interests:

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

6. Üretken Yapay Zekâ Beyanı:

Literatürü sentezleme, bir alanın genel bir görünümünü sunma, kanıta dayalı klinik bakımı gözden geçirme, araştırma boşluklarını belirleme ve içerik düzenleme, dil ve okunabilirliği iyileştirme gibi görevlerde ChatGPT isimli yapay zekâ araçlarından faydalanılmıştır.

7. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları:

KAYNAKÇA

Acar Göktepe, G. (2022). Vulnus: Kırılganlık Üzerine. *Moment Dergi*, *9*(1), Makale 1. https://doi.org/10.17572/mj2022.1.298303

Akın, A., & Eker, H. (2011). *Turkish version of the Psychological Vulnerability Scale: A Study of Validity and Reliability*. 32th International Conference of the Stres and Anxiety Research Society (STAR).

Allendorf, K. (2012). Marital Quality from a Rural Indian Context in Comparative Perspective. *Journal of comparative family studies*, *43*(4), 527-544.

Alloy, L. B., & Abramson, L. L. (2005). Cognitive Vulnerability to Depression. İçinde A. Freeman (Ed.), *Encyclopedia of Cognitive Behavior Therapy* (ss. 126-129). Springer Science+Business Media, Inc.

Atak, M., & Ataman, A. (2022). Ruh Sağlığı ve Dindarlık İlişkisi. *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, *7*(2), 201-216. https://doi.org/10.36657/ihcd.2022.98

Ataşalan Arslan, D. (2019). *Dindarlık ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

CC: BY-ND-NC

Ayten, A. (2009). *Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ayten, A. (2012). *Tanrı'ya Sığınmak / Dini Başa Çıkma Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*. İz Yayıncılık.

Ayten, A., & Yıldız, R. (2016). Dindarlık, Hayat Memnuniyeti İlişkisinde Dinî Başa Çıkmanın Rolü Nedir? Emekliler Üzerine Bir Araştırma. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, *16*(1), 281-308.

Balcı Arvas, F., & Hökelekli, H. (2017). Dindarlık ile Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, *15*(34), Makale 34.

Başaran, E. (2019). Ailenin İşleyişi ve Gerçekleştirimi. İçinde M. Aydın (Ed.), *Sistematik Aile Sosyolojisi* (Gözden Geçirilmiş 4. Baskı). Çizgi Kitabevi.

Bergin, A. E. (1983). Religiosity and Mental Health: A Critical Reevaluation and Meta-Analysis. *Professional Psychology: Research and Practice*, *14*(2), 170-184. https://doi.org/10.1037/0735-7028.14.2.170

Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.

Burgess, E. W., Locke, H. J., & Thomes, M. M. (1971). *The Family: From Traditional To Companionship*. NY : Van Nostrand Reinhold. http://archive.org/details/familyfromtradit0000burg

Cirhinlioğlu, F. G. (2010). *Din Psikolojisi* (1. Baskı). Nobel.

Clark, W. (1998). Pratique Religieuse, Mariage Et Famille. *Tendances Sociales Canadiennes*, (50), 2-7.

Cook, R. D. (1977). Detection of Influential Observation in Linear Regression. *Technometrics*, *19*(1), 15-18. https://doi.org/10.1080/00401706.1977.10489493

Cox, A. Justin. (1997). *Psychological Vulnerability And The Creative Disposition: Etiological Factors Associated With Psychopathology İn Visual Artists* [Dissertation Thesis]. Lehigh University.

Cüceloğlu, D. (2021). *Evlenmeden Önce* (17. bs.). Kronik Kitap.

Çınaroğlu, M. (2023). Religion, Spirituality, Mental Health, and Wellbeing; Religious Oriented Thinking and Spirituality Relationships with Psychopathology and Wellbeing: A Selective Review. *Din ve İnsan Dergisi*, *3*(6), 46-64.

Çilingir, L. (2014). Din mi Ahlak mı? *International Journal of Science Culture and Sport*, *2*(5), 711-711. https://doi.org/10.14486/IJSCS141

De Santis, J. (2008). Exploring the Concepts of Vulnerability and Resilience in the Context of HIV Infection. *Research and Theory for Nursing Practice*, *22*(4), 273-287. https://doi.org/10.1891/0889-7182.22.4.273

Demirci, İ. (2019). Cinsel Uyum. İçinde A. Akın & E. Çelik (Ed.), *Psikolojide Güncel Kavramlar—3—Aile—Evlilik* (2. bs.). Nobel Akademik Yayıncılık.

Demirci, İ., Ekşi, H., Ekşi, F., & Kaya, Ç. (2019). Character Strengths and Psychological Vulnerability: The Mediating Role of Resilience. *Current Psychology*, *40*(11), 5626-5636. https://doi.org/10.1007/s12144-019-00533-1

Derin, G. D., & Kindap Tepe, Y. (2025). *Evli Bireylerin Çift Uyumları ve Dindarlığı Arasındaki İlişkide Çatışma Çözme Stillerinin Aracı Rolü*. *11*(2), 317-326. https://doi.org/10.5281/ZENODO.14937883

Doğan, M. (2024). Evlilik Uyumu Psikolojik Kırılganlık ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma [Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.

Ekşi, H., Erök Özkapu, D., & Ümmet, D. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Kırılganlıkla Öznel Zindelik Arasındaki İlişkide Genel Psikolojik Sağlığın Aracı Rolü. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(5), 183-190. https://doi.org/10.18506/anemon.526353

Fışıloğlu, H., & Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for Measurement of Marital Quality with Turkish Couples. *European Journal of Psychological Assessment*, *16*(3), 214-218. https://doi.org/10.1027/1015-5759.16.3.214

Field, A. (2024). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (6. bs.). Sage Publishing.

Filsinger, E. E., & Wilson, M. R. (1984). Religiosity, Socioeconomic Rewards, and Family Development:

Predictors of Marital Adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, *46*(3), 663. https://doi.org/10.2307/352607

Geçioğlu, A. R. (2018). *Evlilik Uyumu- Dindarlık İlişkisi: Adana Örneği* [Doktora Tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS For Windows Step By Step: A Simple Guide And Reference, 11.0 Update* (4. bs.). Allyn & Bacon.

Gruner, L. (1985). The Correlation of Private, Religious Devotional Practices and Marital Adjustment. *Journal of Comparative Family Studies*, *16*(1), 47-59.

Güder, E. (2022). *Romantik İlişki Yaşayan Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları, Psikolojik Kırılganlık ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7. ed). Pearson Prentice Hall.

Hatun, O. (2024). Evli Bireylerde Psikolojik Kırılganlık, Umutsuzluk, Psikolojik Sıkıntı ve İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *EJERCongress 2024 Abstracts*, *1*, 281-283.

Hayes, A. F. (2022). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach* (Third edition). The Guilford Press.

Hünler, O. S. (2002). *The Effects of Religiousness on Marital Satisfaction and the Mediator Role of Perceived Marital Problem Solving Abilities Between Religiousness and Marital Satisfaction* [Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İlerisoy, M. (2022). *Dindarlığın Aile İşlevleri Üzerindeki Etkilerine Yönelik Psikososyal Bir Araştırma* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Johnson, D. R., White, L. K., Booth, A., & Edwards, J. N. (1986). Dimensions of Marital Quality: Toward Methodological and Conceptual Refinement. *Journal of Family Issues*, *7*(1), 31-49. https://doi.org/10.1177/019251386007001003

Karaca, F. (2010). Dindarlığın Etkileri. İçinde H. Hökelekli (Ed.), *Din Psikolojisi* (1. Baskı, ss. 70-92). Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Karaca, F. (2015). *Din Psikolojisi* (2. bs.). Eser Ofset.

Karaca, F. (2016). *Dini Gelişim Psikolojisi*. Eser Ofset.

Karayel, H. (2023). *Kadınlarda Evlilik Uyumunun Aile İşleyişi ve Dini Başa Çıkma Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The Longitudinal Course of Marital Quality and Stability: A Review of Theory, Method, and Research. *Psychological Bulletin*, *118*(1), 3-34. https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3

Kasapoğlu, F., & Yabanigül, A. (2018). Marital Satisfaction and Life Satisfaction: The Mediating Effect of Spirituality. *Spiritual Psychology and Counseling*, *3*(2), 177-195.

Kendrick, H. M., & Drentea, P. (2016). Marital Adjustment. Içinde C. L. Shehan (Ed.), *Encyclopedia of Family Studies*. John Wiley & Sons, Inc. https://doi.org/10.1002/9781119085621.wbefs071

Koenig, H. G. (2012). Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications. *ISRN Psychiatry*, 1-33. https://doi.org/10.5402/2012/278730

Korkmaz, Z., & Karaşahin, H. (2023). Evlilik Uyumu ve Manevi İyi Oluş Hali Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (15), 173-203. https://doi.org/10.53112/tudear.1145621

Kuşcu, B. (2019). *Bireylerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik Esneklik, Affetme Ve Benlik Kurgusu Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kütük, H., Satıcı, B., & İnce, M. (2025). Does Emotional Distress Weaken Romantic Bonds? A Semi-longitudinal Study on Psychological Vulnerability and Relationship Satisfaction. *The Psychiatric Quarterly*. https://doi.org/10.1007/s11126-025-10211-0

Lambert, N. M., & Dollahite, D. C. (2006). How Religiosity Helps Couples Prevent, Resolve, and

CC: BY-ND-NC

Overcome Marital Conflict. *Family Relations*, *55*(4), 439-449. https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2006.00413.x

Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (2000). The Nature and Function of Self-Esteem: Sociometer Theory. Içinde *Advances in Experimental Social Psychology* (C. 32, ss. 1-62). Elsevier. https://doi.org/10.1016/S0065-2601(00)80003-9

Liu, X., & Kaplan, H. B. (1994). Marital Dissatisfaction, Psychological Vulnerability And Subsequent Marital Disruption. *Applied Behavioral Science Review*, *2*(2), 157-170. https://doi.org/10.1016/1068-8595(94)90011-6

Lopez, J. L., Riggs, S. A., Pollard, S. E., & Hook, J. N. (2011). Religious Commitment, Adult Attachment, And Marital Adjustment İn Newly Married Couples. *Journal of Family Psychology*, *25*(2), 301-309. https://doi.org/10.1037/a0022943

Mahoney, A. (2010). Religion in Families, 1999-2009: A Relational Spirituality Framework. *Journal of Marriage and Family*, *72*(4), 805-827. https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00732.x

Mahoney, A., Pargament, K. I., Jewell, T., Swank, A. B., Scott, E., Emery, E., & Rye, M. (1999). Marriage and the Spiritual Realm: The Role of Proximal and Distal Religious Constructs in Marital Functioning. *Journal of Family Psychology*, *13*(3), 321-338. https://doi.org/10.1037/0893-3200.13.3.321

Mahoney, A., Pargament, K. I., Murray-Swank, A., & Murray-Swank, N. (2003). Religion and the Sanctification of Family Relationships. *Review of Religious Research*, *44*(3), 220-236. https://doi.org/10.2307/3512384

Marks, L. (2005). How Does Religion Influence Marriage? Christian, Jewish, Mormon, and Muslim Perspectives. *Marriage & Family Review*, *38*(1), 85-111. https://doi.org/10.1300/J002v38n01_07

Marsh, R., & Dallos, R. (2000). Religious Beliefs and Practices and Catholic Couples' Management of Anger and Conflict. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, *7*(1), 22-36.

Marsh, R., & Dallos, R. (2001). Roman Catholic Couples: Wrath and Religion. *Family Process*, *40*(3), 343-360. https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2001.4030100343.x

Mechanic, D., & Tanner, J. (2007). Vulnerable People, Groups, and Populations: Societal View. *Health Affairs*, *26*(5), 1220-1230. https://doi.org/10.1377/hlthaff.26.5.1220

Mirghafourvand, M., Farshbaf-Khalili, A., & Ghanbari-Homayi, S. (2019). Marital Adjustment and Its Relationship with Religious Orientations Among Iranian Infertile and Fertile Women: A Cross-Sectional Study. *Journal of Religion and Health*, *58*(3), 965-976. https://doi.org/10.1007/s10943-018-0566-6

Murray, S. L., Holmes, J. G., & Collins, N. L. (2006). Optimizing Assurance: The Risk Regulation System in Relationships. *Psychological Bulletin*, *132*(5), 641-666. https://doi.org/10.1037/0033-2909.132.5.641

Nogueira, M. J., Barros, L., & Sequeira, C. (2017). Psychometric Properties of the Psychological Vulnerability Scale in Higher Education Students. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, *23*(3), 215-222. https://doi.org/10.1177/1078390317695261

Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. PDREM Yayınları.

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. PDREM Yayınları.

Pargament, K. I. (1997). *The Psychology of Religion and Coping: Theory, Research, Practice*. Guilford Press.

Park, C. L. (2005). Religion as a Meaning-Making Framework in Coping with Life Stress. *Journal of Social Issues*, *61*(4), 707-729. https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2005.00428.x

Peck, M. S. (2022). *Az Seçilen Yol* (S. Ayanbaşı, Çev.; 12. Basım). Akaşa Yayınları.

Peker, H. (2011). *Din Psikolojisi* (6. bs.). Çamlıca Yayınları.

Peşkir, S. (2025). Aile Kurumuna Psikolojik ve Manevi Bir Bakış:Evli Bireylerde Duygusal Zekâ, Dindarlık ve Evlilik Doyumu İlişkisi. *Aile Dergisi*, *2*(2), 59-83.

https://doi.org/10.70348/aile.2025.18

Rogers, A. C. (1997). Vulnerability, Health and Health Care. *Journal of Advanced Nursing*, *26*(1), 65-72. https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1997.1997026065.x

Sabatelli, R. M. (1988). Measurement Issues in Marital Research: A Review and Critique of Contemporary Survey Instruments. *Journal of Marriage and Family*, *50*(4), 891-915. https://doi.org/10.2307/352102

Sarı Beyatlı, S. (2024). *Maneviyat ve Tanrıya Bağlanmanın Evlilik Uyumu ile İlişkisi Üzerine Bir Araştırma* [Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarıçam, H. (2015). The Turkish version of the Social Vulnerability Scale: The study of validity and reliability. *International Online Journal of Educational Sciences*, *7*(1), 190-202. https://doi.org/10.15345/iojes.2015.01.016

Satıcı, S. A., Kayıs, A. R., & Akın, A. (2013). Predictive Role of Authenticity on Psychological Vulnerability in Turkish University Students. *Psychological Reports*, *112*(2), 519-528. https://doi.org/10.2466/02.07.PR0.112.2.519-528

Satıcı, S. A., Uysal, R., Yilmaz, M. F., & Deniz, M. E. (2016). Social Safeness and Psychological Vulnerability in Turkish Youth: The Mediating Role of Life Satisfaction. *Current Psychology*, *35*(1), 22-28. https://doi.org/10.1007/s12144-015-9359-1

Seddighi, A., Safarbeygi, S., Mohebbi, S., & Shahseyah, M. (2014). A Survey Of The Relationship Between Religious Orientation And Marital Adjustment Among Couples. *Journal of Religion and Health*, *2*(1), 49-56.

Sinclair, V. G., & Wallston, K. A. (1999). The development and validation of the Psychological Vulnerability Scale. *Cognitive Therapy and Research*, *23*(2), 119-129. https://doi.org/10.1023/A:1018770926615

Sinclair, V. G., & Wallston, K. A. (2010). Psychological Vulnerability Predicts Increases in Depressive Symptoms in Individuals With Rheumatoid Arthritis. *Nursing Research*, *59*(2), 140-146. https://doi.org/10.1097/NNR.0b013e3181d1a6f6

Smith, T. R. (1976). *The Pastor-Husband and Wife: Correlates of Theological Perspectives, Marital Adjustment, Job Satisfaction and Wife's Participation in Church Activities.* [Ph.D.].

Spanier, G. B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and Family*, *38*(1), 15-28. https://doi.org/10.2307/350547

Surjan, A., Kudo, S., & Uitto, J. I. (2016). Risk and Vulnerability. Içinde J. I. Uitto & R. Shaw (Ed.), *Sustainable Development and Disaster Risk Reduction* (ss. 37-55). Springer Japan. https://doi.org/10.1007/978-4-431-55078-5_3

Şirin, T. (2018). Evli Çiftlerin Evlilik Uyumları İle Dini Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal of Turkish Studies*, *13*(3), 691-722. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12949

Taghizadeh, M. E., & Kalhori, E. (2015). Relation Between Self Esteem with Marital Satisfaction of Employed Women in Payam-E-Noor University. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, *6*(6), 41-45. https://doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n6s6p41

Tekdemir, V. (2021). *Dinin Eşler Arası İlişkiler Üzerine Etkisi: Dindar Evli Çiftlerin Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma* [Doktora Tezi]. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Thoits, P. A. (1982). Life Stress, Social Support, and Psychological Vulnerability: Epidemiological Considerations. *Journal of Community Psychology*, *10*(4), 341-362. https://doi.org/10.1002/1520-6629(198210)10:4%3C341::AID-JCOP2290100406%3E3.0.CO;2-J

TÜİK. (2026). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2025*. Türkiye İstatistik Kurumu. https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/58165

Uluyol, F. M. (2014). *Bağlanma Örüntüleri, Eşe Yönelik Kişilerarası Şemalar Ve Evlilik Sorunlarıyla Başa Çıkabilme Düzeyleri Arasındaki İlişkiler* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı.

CC: BY-ND-NC

Uysal, V. (1995). İslâmî Dindarlık Ölçeği Üzerine Bir Pilot Çalışma. *İslâmî Araştırmalar Dergisi, 8*(3-4), 72-93.

Ülker, A., & Avşaroğlu, S. (2021). Türkiye'de Psikolojik Kırılganlık Konusunda Yapılmış Çalışmaların Analizi. *Social Sciences Studies Journal*, *7*(92), 5650-5661. https://doi.org/10.26449/sssj.3731

Ünal, Ö., & Akgün, S. (2022). Evlilikte Çatışma Çözme Stillerinin Evlilik Uyumu ve Doyumu ile İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *14*(3), Makale 3. https://doi.org/10.18863/pgy.1016806

Ürkmez, E. (2005). *Dini İnanç, Tutum Ve Davranışların Eşler Arası İletişime Etkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

VandenBos, G. R. (Ed.). (2015). *Apa Dictionary of Psychology* (Second Edition). American Psychological Association.

Vejux, J., le Bruchec, S., Bernat, V., Beauvais, C., Beauvais, N., & Berrut, G. (2021). Frailty and Quality of Life, the Benefits of Physical Activity for the Elderly. *Geriatrie Et Psychologie Neuropsychiatrie Du Vieillissement*, *19*(2), 127-136. https://doi.org/10.1684/pnv.2021.0984

Williams, B., & Le Menestrel, S. M. (2013). Social Capital And Vulnerability From The Family, Neighborhood, School, And Community Perspectives. *New Directions for Youth Development*, (138), 97-107. https://doi.org/10.1002/yd.20060

Wilson, M. R., & Filsinger, E. E. (1986). Religiosity and Marital Adjustment: Multidimensional Interrelationships. *Journal of Marriage and the Family*, *48*(1), 147. https://doi.org/10.2307/352238

Wong, Y. J., Rew, L., & Slaikeu, K. D. (2006). A Systematıc Revıew Of Recent Research On Adolescent Relıgıosıty/Spırıtualıty And Mental Health. *Issues in Mental Health Nursing*, *27*(2), 161-183. https://doi.org/10.1080/01612840500436941

Wright, M. O., Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2013). Resilience Processes in Development: Four Waves of Research on Positive Adaptation in the Context of Adversity. Içinde S. Goldstein & R. B. Brooks (Ed.), *Handbook of Resilience in Children* (ss. 15-37). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3661-4_2

Yadalijamaloye, Z., Naseri, E., Shoshtari, M., Khaledian, M., & Ahrami, R. (2013). Relationships Between Self-Esteem and Marital Satisfaction Among Women. *Psychology and Behavioral Sciences*, *2*(3), 124-129. https://doi.org/10.11648/j.pbs.20130203.17

Yapıcı, A. (2007). *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*. Karahan Kitabevi.

Yapıcı, A. (2018). Eşlerin Dinsel Algı ve Yaşayışına Göre Evlilikte Dindarlık ve Maneviyat Huzur mu. *Journal of Turkish Studies*, *13*(2), 79-106. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13025

Yeganeh, T., & Shaikhmahmoodi, H. (2013). Role of Religious Orientation in Predicting Marital Adjustment and Psychological Well-Being. *Sociology Mind*, *03*(02), 131-136. https://doi.org/10.4236/sm.2013.32020

Yılmaz, S., & Karacoşkun, M. D. (2013). Dini Davranışlar ve İnançla İlişkisi. İçinde M. D. Karacoşkun (Ed.), *Din Psikolojisi El Kitabı* (2. Baskı). Grafiker Yayınları.

Yılmaz, Z. S. (2018). *Eşler Arası Uyum ve Dindarlık (Kahramanmaraş Örneği)* [Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CC: BY-ND-NC

bilimname

Research Article
10.28949/bilimname.1941518

Badge:
Sayı : 56
Year: 2026
Page: 25-28

Murat DOĞAN[a*]
Faruk KARACA[b]

[a] PhD., Ministry of National Education, mrdogan@hotmail.com.tr
[b] Prof., Recep Tayyip Erdoğan University, faruk.karaca@erdogan.edu.tr

* Corresponding Author

Received: 5.01.2026
Accepted: 9.01.2026
Published: 10.31.2026

Citation:
DOĞAN, M. & KARACA, F. (2026). Dindarlık ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Psikolojik Kırılganlığın Aracı Rolü. *bilimname*, 56, 25-28. https://doi.org/*10.28949/bilimname.1941518*

The Mediating Role of Psychological Vulnerability in the Relationship Between Religiosity and Marital Adjustment

Extended Abstract

Marriage is one of the fundamental social institutions in individuals' lives and is shaped by the development of physical, cognitive, and emotional bonds between spouses. Marital adjustment is considered an important factor in maintaining a healthy and sustainable marriage. However, the decline in marriage rates and the increase in divorce rates in Türkiye in recent years have highlighted the importance of examining the individual and relational factors associated with marital relationship quality and marital adjustment. Previous studies investigating the relationship between religiosity and marital adjustment have yielded inconsistent findings. While some studies have reported significant positive associations between religiosity and marital adjustment, others have found weak associations or no statistically significant relationships. These inconsistent findings suggest that the relationship between religiosity and marital adjustment should be examined not only in terms of its direct association but also through psychological variables that may help explain this relationship.

In this context, psychological vulnerability, which reflects individuals' susceptibility to stress and psychological difficulties, may be associated with marital adjustment through its relationship with communication and conflict resolution processes between spouses. Accordingly, the primary aim of this study was to examine the relationships among religiosity, psychological vulnerability, and marital adjustment and to investigate the mediating role of psychological vulnerability in the relationship between religiosity and marital adjustment. It was hypothesized that religiosity would be negatively associated with psychological vulnerability and positively associated with marital adjustment, whereas psychological vulnerability would be negatively associated with marital adjustment. It was further hypothesized that psychological vulnerability would mediate the relationship between religiosity and marital adjustment.

OPEN ACCESS

CC BY NC ND

This quantitative study employed a cross-sectional correlational design. The study sample consisted of 470 married individuals who had been married for at least one year and resided in the Eastern Anatolia and Southeastern Anatolia regions of Türkiye. Of the participants, 245 were men and 225 were women. Participants were recruited using convenience and snowball sampling methods. Following approval from the ethics committee of Atatürk University, data were collected online between December 14, 2021, and September 20, 2022.

Data were collected using the Dyadic Adjustment Scale, the Psychological Vulnerability Scale, and the Short Religiosity Scale. Statistical analyses were performed using SPSS Statistics 26.0 and PROCESS Macro Model 4, developed by Hayes. Before the analyses were conducted, the relevant statistical assumptions were examined, and the required assumptions were found to be satisfied. Pearson's product–moment correlation analysis was used to examine the relationships among the study variables. To investigate the mediating role of psychological vulnerability in the relationship between religiosity and marital adjustment, a mediation analysis was conducted using PROCESS Macro Model 4. The statistical significance of the indirect effect was evaluated using 95% bootstrap confidence intervals based on 5,000 resamples.

The participants' mean marital adjustment score was 109.24 (SD = 22.11), their mean psychological vulnerability score was 16.38 (SD = 4.17), and their mean religiosity score was 44.65 (SD = 3.79). Correlation analyses revealed a significant negative association between marital adjustment and psychological vulnerability ($r = -0.355$, $p < 0.01$), a significant positive association between marital adjustment and religiosity ($r = 0.272$, $p < 0.01$), and a significant negative association between psychological vulnerability and religiosity ($r = -0.109$, $p < 0.05$).

The mediation analysis indicated that the total effect of religiosity on marital adjustment was positive and statistically significant ($B = 1.59$, $SE = 0.26$, $t = 6.13$, $p < 0.001$; $R^2 = 0.074$). Religiosity significantly and negatively predicted psychological vulnerability ($B = -0.12$, $SE = 0.05$, $t = -2.37$, $p = 0.018$), whereas psychological vulnerability significantly and negatively predicted marital adjustment ($B = -1.88$, $SE = 0.23$, $t = -8.21$, $p < 0.001$). When religiosity and psychological vulnerability were entered simultaneously into the model, the direct effect of religiosity on marital adjustment remained statistically significant but decreased from 1.59 to 1.38 ($B = 1.38$, $SE = 0.25$, $t = 5.62$, $p < 0.001$). The effect of psychological vulnerability on marital adjustment also remained negative and statistically significant ($B = -1.74$, $SE = 0.22$, $t = -7.81$, $p < 0.001$). The model explained 18.1% of the variance in marital adjustment ($R^2 = 0.181$). The indirect effect of religiosity on marital adjustment through psychological vulnerability was 0.21 (BootSE = 0.10). The indirect effect was statistically significant, as its 95% bootstrap confidence interval [0.04, 0.43] did not include zero. Because the direct effect of religiosity remained statistically significant after psychological vulnerability was included in the model, the findings supported the partial mediation of psychological vulnerability in the relationship between religiosity and marital adjustment.

The findings revealed a significant positive association between religiosity and marital adjustment, as well as significant negative associations between religiosity and psychological vulnerability and between psychological vulnerability and marital adjustment. The negative association between religiosity and psychological vulnerability may be related to the resources that religiosity can provide for making sense of stressful life experiences, coping with difficulties, and obtaining spiritual support. The positive association between religiosity and marital adjustment may be associated with the role of religious values in reinforcing the importance of family and marriage, fostering shared values and meaning between spouses, and supporting marital commitment. The negative association between

psychological vulnerability and marital adjustment may be understood in terms of individuals' sensitivity to external approval, susceptibility to negative evaluations, and psychological difficulties in response to stress.

The principal finding of this study was that psychological vulnerability partially mediated the relationship between religiosity and marital adjustment. This finding suggests that the association between religiosity and marital adjustment may involve both a direct component and an indirect component operating through psychological vulnerability. However, several limitations should be considered when interpreting the results. The cross-sectional design does not permit causal conclusions, while the use of convenience and snowball sampling limits the representativeness of the sample. Furthermore, because the participants were recruited exclusively from the Eastern Anatolia and Southeastern Anatolia regions of Türkiye, the generalizability of the findings to other populations and geographical regions may be limited. Future research should employ longitudinal designs and larger, more socio-demographically diverse samples to examine the relationships among religiosity, psychological vulnerability, and marital adjustment in greater depth.

Keywords: Psychology of Religion, Religiosity, Psychological Vulnerability, Marital Adjustment, Mediating Effect.

✵ ✵ ✵

Peer-review: External, Independent.

Acknowledgements:

Declarations:

1. Statement of Originality:

This work has derived from a dissertation entitled "A study on the relationship between marital adjustment, psychological vulnerability and religiosity".

2. Author Contributions:

Concept: MD & FK; ***Conceptualization:*** MD & FK; ***Literature Search:*** MD & FK; ***Data Collection:*** MD; ***Data Processing:*** MD & FK; ***Analysis:*** MD & FK; ***Writing – original draft:*** MD & FK; ***Writing – review & editing:*** MD & FK.

3. Ethics Approval:

Ethics committee approval for this study was obtained from Atatürk University Social and Human Sciences Ethics Committee with the decision dated 16.11.2021 and numbered 17/207.

4. Funding/Support:

This work has not received any funding or support.

5. Competing Interests:

The authors declare no competing interests.

6. GenAI Usage Statement:

AI tools, specifically ChatGPT, were utilized in this study for tasks such as synthesizing literature, providing a general overview of a field, reviewing evidence-based clinical care, identifying research gaps, and improving content organization, language, and readability.

7. Sustainable Development Goals:

☐

☐

☒

☐

☐

☐

☐

CC: BY-ND-NC

8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH
9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE
10 REDUCED INEQUALITIES
11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES
12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION
13 CLIMATE ACTION
14 LIFE BELOW WATER
15 LIFE ON LAND
16 PEACE AND JUSTICE STRONG INSTITUTIONS
17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
THE GLOBAL GOALS
For Sustainable Development